

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
DIARRHOEAE
IN FEBRIBVS EXANTHEMATICIS
SALVTE ET NOXA

QVAM
DIVINI NVMINIS AVSPICHS

ET
CONSENSV GRATIOSI ORDINIS MEDICORVM
PRAESIDE

VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO

D. ANDREA ELIA BÜCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,

POTENTISSIMI PRVSSIAE REGIS A CONSILIIIS INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESSORE PVBL. ORDINARIO,
FACVLT. MED. SENIORE ET H. T. DECANO, REGIOR. ALVMN. EPHORO,
IMPERIALIS ACAD. NAT. CVRIOS. PRAESIDE ET COMITE PALAT. CAESAREO,
REGIARVM SOCIETATVM SCIENTIARVM, ANGLICANAE, BEROLINENS.
ET MONSPELIENS. SODALI,

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS RITE CONSEQVENDIS

DIE XVI. OCTOBRIS, A. R. S. MDCCCXLV.

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PVBLICE DEFENDET

A V C T O R

IOANNES IACOBVS BENDIXEN

TVNDERA - SLESVICENSIS.

HALAE MAGDEBVRG. TYPIS IO. CHRIST. HENDELI VIDVAE.

DISSERTATIO IN AEGYPTIACA MEDICA

DE
DIARRHOEA
IN FEBRIBUS EXANTHEMATICIS
SALUTE ET NOXA

DIVINI NUNTIUS VASCIS

CONSENSU ORATIONE GEDONIS MEDICORUM
PRÆSIDIO

VIRO ALIISQUE REVERENDIS ET DOCTISSIMIS

D. ANNETA ELIA BUCHNERO

POTENTISSIMO PRÆSIDI RÆSI A CONSILIO INTIMIS

MEDICINÆ ET PHILOSOPHIÆ NATURÆ PROFESSORI PUBL. ORDINARIO
LÆCULT. MRO. SENIORE ET C. DICANO REGION. ALIÆQUE TIBORO.
IMPERIALIS ACAD. NAT. CURIÆ PRÆSIDI ET COMITIS PALATINUS
REGIUM SOCIETATUM SOCIETARIUS ET MEMBRUS. BEROLINENSIS
ET MONTANENSIS.

PRO GRADU DOCTORIS

SVMSIO ET V. MEDICINÆ HONORIS ET PRIVILEGIIS

IN ACADEMIA VITÆ CLARA
DIE VY. SEPTEBRIS A. R. S. CLASIDIC. 1777.

IOHANNES IACOBVS BENDIXEN

NOTA: HODORUM ET TIBORUM HONORIS HODORUM VIVAS

§. I.

Definitio febris exanthematicae & diarrhoeae.

Maculae tumoresue minoris ambitus, in cute prouenientes, *exanthemata* seu *efflorescentiae* Medicis dicuntur. Febris acuta, cuius despumationis effectus exanthema est, *exanthematica* nuncupatur *febris*. Haec tot diuersa sortita est nomina, quot dantur exanthemata, cum ea connexa. Vnde in *variolosam*, *morbillosam*, *purpuraceam*, *petechialem*, *scarlatinam* & *pestilentialem* abir, quarum accuratior descriptio Pathologis relinquenda. Quando autem excretio aluina spontanea naturali frequentior contingit, *diarrhoeam* subortam esse intelligimus. Causae, symptomata & materia excreta, varias diarrhoearum species constituunt, ex Pathologia facile hauriendas.

4 *De Diarrhoeae in febris exanthematicis*

§ II.

Diarrhoea possibile est februm exanthematicarum symptoma.

Non immerito equidem Illustr. b. m. IVNCKERVS in *The- rap. Spec. Tab. LXXV. pag. 652.* de scarlatina aliisque febris exanthematicis affirmavit, *alium ordinarie esse clausam, eam- que sponte demum sub finem morbi aperiri.* Turgent certa Observatorum monumenta testimoniis, quae hanc veritatem comprobant, atque id ita, ut de adstricta & immorigera aegrorum, febris exanthematicis decumbentium, alio plures propemodum querelas, quam de diarrhoea legas. Non ita tamen haec accipi velim, ac si februm exanthematicarum natura tantum a diarrhoeis abhorreat, ut harum, tanquam symptomatis cuiusdam, accessum plane renuat. Absit! Voto saepe frequentius ad excitandas diarrhoeas proclives sunt, certiusque eas adhuc producerent, nisi sub exanthematum eruptione, benigno naturae conamine, versus cutim vergent humores, quo fit, ut, huic viae natura insistente, atque depletis quodammodo partibus interioribus, adstricta magis, quam laxa euadat aluus. Causam symptomaticae huius diarrhoeae natura februm exanthematicarum vel leuiter considerata ostendit. Memor nempe eorum, quae experientia, ad spectus & phaenomena exanthematum, indoles harum februm acuta atque contagiosa, effectus miasmatis in cute & interioribus, sectiones demum cadaverum declarant, causam istarum februm in subtili veneno animali quaerendam esse, non recusabis. Neque minus, iisdem phaenomenis coactus, concedes, venenum illud, irritando, resoluendo, inflammando fluidaque in putredinem abripiendo, tyrannidem suam exferre. *Febriles morbos,* inquit clariss. TISSOT (*Dissert. de Febre bilios.* Cap. I. pag. 14.), *bene multos observavi, per plures evolui ac curatas februm historias, & quo plus circa rem intendi animum,*

num, eo magis persuasum habui, omnes primarias febres, ne una quidem excepta, esse intermittentes, inflammatorias, putridas, aut ex illis complicatas. Neque poteris clariss. Viro, a partium studio liber, consensum denegare. Quodsi autem vera edixit: erunt febres exanthematicae putridarum catalogo certo certius inferendae. Intermittentes non esse, vitro patet. Ad inflammatorias quidem propius accedunt, quod exanthematum natura in peste, variolis, morbillis, scarlatina, purpura, comprobant. His tamen non obstantibus longissime a simplici febre inflammatoria illas recedere, variolarum exemplo, ad reliquas februm exanthematicarum species sine opera adplicando, docuit celeb. TRALLES, in *Diff. de Method. med. Variol. bactenus cognita saepe insuffic. p. 82. seq.* Erunt ergo, quas diximus, febres verè putridae, quarum maior effectus est minor inflammatio. Habebunt itaque putridi sequelas. Putridi vero est, irritare grauius, cuius rei testimonium febris etiam ipsa a putrido excitata suppeditat. Quid ea propter, illo ad intestinorum tubum delapso, productum iri credis? Spasmi certe, dolores, constrictiones, tormina, motus peristaltici exacerbationes, vomitus, vel diarrhoeae, vel aluus constipata orientur. Quam ob rem ad accidentalialia februm exanthematicarum symptomata pertinebit diarrhoea, cuius vero causae vt eo melius perspiciantur, generaliiori adductae speciales adedere iuuabit.

§. III.

Causae huius Diarrhoeae speciales. Prima.

Quamquam, vt monui, humorum impetus in febris exanthematicis, generatim consideratis, magis ad peripheriam ruit, indeque diarrhoea symptomata praepeditur: incidunt tamen subinde causae, quae miasmatis ad intestina descensum multo magis adiuuant, quam vt aluus nimis laxa dicto obsta-

culo retineri queat. Quae causae, cum causas diarrhoeae februm exanthematicarum symptomaticae speciales declarant, nostram merentur attentionem. Plures autem esse, non vnam, exactior harum februm consideratio docet. *Prima* itaque in totius massae serosae inquinamento delitescit. Venenum nempe, quod febres exanthematicas suscitatur, virtute assimilandi gaudet. Haustum ergo a corpore, quod, quacumque demum ex causa, latius serpenti multiplicationi veneni fauet, vel, fractis viribus vitalibus, citiori eius expulsionem impar est, mirum in modum sese propagabit tantumque multiplicabit, ut totum humorum oceanum inquinet. Metuens hunc statum in Variolis SYDENHAMVS, nimium calorem arceat, ne, ut dicit, *vimis copiosae materiae variolosae assimilatio promoueat*; vid. Tr. de Febre putr. variol. confluent. superuen. in Oper. omnia p. m. 376. Quodsi vero descriptus status re ipsa obuenerit, fluida etiam ad intestina confluentia, miasmatis afflatu conspurcata sunt necesse est. Vnde alui fluxus possibiles (§. antecedit.). Pulcre hinc Dav. HAMILTON, in Tr. de Febre miliari, diarrhoeae symptomaticae causam euoluens, dixit: *Saepe numero satis est materiae, tam in sedes, quam in pustulas miliares distribuendae. Eadem ratione diarrhoeam infantum, in variolis confluentibus, SYDENHAMVS diiudicare videtur: Male locata, inquit, (Oper. omn. p. 94.) imprudentium aliquot muliercularum opera, in sistenda huiusmodi diarrhoea, multa infantum millia letho dedit, dum falso secum reputant, diarrhoeam par in hac Variolarum specie, atque in distincta, discrimen apportare; nesciae scilicet, illic tantum officere diarrhoeam, ubi per pustulas euacuatio; hic vero naturae opus illam esse, morbo effugium quaerentis.* Neque certe, qui statum aegri sub secundaria Variolarum confluentium febre aequa mente ponderat, causam diarrhoeae, tunc plus vice simplici obseruatae, in pu-

rulen-

repleta materia absorpta, totumque ferme sanguinem inundante, quaerendam esse negabit.

§. IV.

*Diarrhoeae in febribus exanthematicis Symptomati-
cae causa secunda.*

Secunda Symptomaticae eiusmodi diarrhoeae *caussa* in miasmatis natura latet. Haec quamvis adeo abstrusa sit, ut nemini mortalium sufficienter innotuerit, tantum tamen experientia duce intelligitur, ut, miasmata varias corporis humani regiones, quas prae ceteris occupant, amare, cognitum habeamus. Sic Scorbutus sibi vindicat gingivas, malum vero venereum partes genitales, locaque magis ferosa. Quam diversae porro sunt partes, quas venena alia, animalia, mineralia, vegetabilia inuadunt? Nonne itaque dabuntur miasmata in eorum multitudine, quibus febres exanthematicas debemus, quae non cutis tantum peripheriam, sed intestinorum quoque canalem infestant? Nonne tunc diarrhoea possibilis? Non desitimus pluribus exemplis. Variolae, Morbilli & Scarlatina sunt in promptu. Notum est, variolas subinde nares, fauces, os internum, linguam occupare. *Vid Illustr. PRAESIDIS Fund. Patholog. Spec. p. 60. §. XVI.* Faucium equidem aliarumque partium internarum pustulas inter res rarissimas reponit clariss. TISSOT, atque ex parte plane negat (Vid. Epist. de Variol. Apopl. & Hydrope, p. 69. 70.); amice tamen errorem exprobrat celeberr. TRALLES in Epist. apologet. *de Meth. medendi SYDENHAMI &c. p. 45.* Quicquid interim sit, compertum habemus nihilominus, diathesin variolosam hisce etiam partibus inimicam esse, quod ne TISSOTVS quidem l. c. negavit. Numquid vero censēs, in iisdem tantum subsistere virus variolosum, ad reliquum vero primarum viarum tractum non vergeret?

8 *De Diarrhoeae in febribus exanthematicis*

re? Hunc certe nonnunquam obsideri, structura plane eadem, nexus indiuisus cum adductis, intimus consensus, quem cum faucibus & interna oris membrana habet, venenum demum variolosum, ad irritandas partes saliales omnes, docente id saluatione, maxime aptum, suadent, imo euincunt. Ex hac itaque tunc causa poterit Variolis symptomatica superuenire diarrhoea. Testatur id quoque *Philipp. de VIOLANTE*, in *Tr. phys. mechan. de Variolis & Morbillis* §. L. Dixerat, *materiam variolosam non cutanearum tantum glandularum ope separari, verum etiam fere ubique, ubi glandulae reperiuntur.* Addit deinde incommoda, quae abinde in variis partibus enascuntur, atque demum, *de intestinorum glandulis*, inquit, *superueniens diarrhoea satis signi dat.* Idem forsitan indicare voluit immortalis *BOERHAAVE*, dum *Aphorism.* §. 1396. ubi de eruptionis Variolarum studio loquitur, dolorem faucium, anginam, diarrhoeam & dysenteriam coniungit. Quod de variolis dixi, ad morbillos & scarlatinam facile applicatur. Morbillos eadem, quae variolae solent, loca affligere, docent *SYDENHAMVS* l. c. pag. 120. *Illustr. PRAESES* l. c. pag. 63. §. III. *MEAD* *Tract. de Variol. & Morbill.* Edit. germ. p. 94. *de VIOLANTE* l. c. p. 147. §. VI. & alii plures. Dubitare ergo non possumus, quin diarrhoea, in morbillis adeo sollemnis, ex hac causa symptomatice proueniat. Scarlatina a morbillis hac in re vix abludivit; similia enim exhibet phaenomena eademque loca occupat. Conf. *Magnif. & Illustr. BOEHMERI* *Diff. de Febre scarlat. epidemice haecenus grassante*, §§. I. III. XVII. & *clariss. PLENCZ* *Oper. med. phys. Tract. III.* Quamquam itaque rarius in scarlatina diarrhoea, quam vomitus, observatur: vtriusque tamen causa commode ex adfectis, ab acri scarlatino, ventriculo & intestinis deducitur.

§. V.

§. V.

*Diarrhoeae in febribus exanthematicis symptomaticae
caussa tertia.*

Huic *tertia* nunc diarrhoeae, febribus exanthematicis symptomatice accedentis, addenda est *caussa*, quam in metastasi quasi miasmatis, ad intestina facta, reponendam esse cenfeo. Quis illa peracta, de diarrhoeae possibilitate dubitabit? Occurrere autem eiusmodi in febribus exanthematicis metastasin, multa nos docent. Nihil iam dicam de notissimo illo casu, ubi, retropulso a peripheria exanthematum agmine, pestifera ad intestina delabitur materia, malo fere semper omine oriundam diarrhoeam producens. Alia afferam. Notum est, in febribus exanthematicis nonnunquam contingere, ut virium vitalium robur fractum, separatam a sanguine materiam ad cutis ambitum ferre nequeat, aut saltem tardius promoueat. Vid. SYDENHAM l. c. p. 287. qui ebullitionem torpentem notat. MEAD l. c. p. 65. 66. HUXHAM *Opera physic. med. Tom. I. p. 121. seqq.* TISSOT l. c. p. 33. seqq. TRALLES *de Method. medend. Variol. haectenus cogn. &c. §. 14. pag. 79. Illustr. b. m. ELLERI Observat. de cognosc. & cur. morb. praesertim acut. Sect. VI. pag. 119. 136. aliique.* Nonnunquam etiam rigor in externis, aut calor nimius, ebullitionem sanguinis nimium intendens, congruam exanthematum eruptionem impedit. Conf. HAMILTON *de Febre miliari* eo loco, quo symptomatum causas explicat, & SYDENHAM l. c. pag. 90. In his aut simili casu venenosa materies, cute nimium aliunde male defensa, versus eas facile ruet partes, quae cum externa corporis peripheria consentiunt. Quis vero intestinorum cum cute nexum ignorat? Structura & secretionis similitudo eundem satis declarant. Quam facile ergo ex hac causa diarrhoea symptomatica! Hinc HAMILTON diarrhoeam in miliari febre deducit, & MEAD in Variolis infan-

B

rum

tum explicat (l. cit.). Recte etiam SYDENHAMVS l. c. pag. 91. de diarrhoea, variolarum confluentium eruptionem praecedente, affirmat, *eam oriri ab halitibus inflammatoriis, vel humoribus a massa sanguinis, per primos dies exagitati atque aestuantis, in intestina exoneratis.* IDEM l. c. pag. 99. dicit, diarrhoeam in febre, quam ibi descripsit, variolosa explicans, *quod soepissime a radiis inflammatoriis, per arterias mesentericas in intestina delatis, atque eadem ad excretionem sollicitantibus, exoriatur.* Neque minus eam *radiis inflammatoriis, in intestina inuersis, ortum suum debere* enuntiat l. c. pag. 103. Dysenteria de nouo comprobatur, quod diarrhoea nonnunquam a facta febris exanthematicae ad intestina metastasi proficisci queat. Non inquiram hoc loco, an Dysenteria certo certius sit semper *febris ad intestina introuersa* (SYDENHAM l. c. p. III.)? Contrarium multa suadent. Id tamen satis euictum est, quod saepe nulla alia ratione concipi queat. Neminem hoc fugere potest, qui SYDENHAMI scripta legit, & considerat, variolas introuersas nonnumquam dysenteriae causas existuisse, prouti idem Vir immortalis docet. Nonne itaque dysenteria est exemplum diarrhoeae a febre exanthematica per metastasin productae? Ad id credendum nos non priora tantum compellunt, sed & obseruatio, qua edocemur, a raptu veneni dysenterici ad sanguinem exanthematibus nihil frequentius enasci. Satis iam de diarrhoeae huius symptomaticae ortu locutus sum. Sequatur alia, consideratione nostra aequae digna.

§. VI.

Diarrhoea accessoria.

Febres exanthematicae, utpote morbi magis epidemici, quaecumque subiecta inuadere possunt. Conf. b. IVNCKERVS l. c. Tab. LXXI. pag. 578. IV. HVXHAM l. c. Tom. II. pag. 97. Pote-

Poterunt itaque ea quoque adfigere, quae ex quacunque alia causa diarrhoeae obnoxia sunt. Accedet tunc diarrhoea quidem, proprie tamen a morbi natura minime pendens, quam ideo *accessoriam* nuncupo. Salus & noxa diarrhoearum in febribus exanthematicis neutiquam intelligi possunt, nisi huius etiam diarrhoeae praemitatur consideratio. Iuabit itaque, causas illius speciales & palmarias suppeditare. *Cruditates in primis viis collectae* primas omnino partes tenent. Satis enim notum est, diarrhoeam saepissime ex hoc fonte promanare. In febribus autem exanthematicis hisce conditionibus nihil fere reperitur frequentius. Praeter id nimirum, quod generatim nimis facile oriantur, variae adhuc accedunt causae, quae earundem ortum in febribus exanthematicis facilitant. Nam prima causa februm exanthematicarum propius a putrido distat (§. II.). Bilis autem ad intestina adfluens aequae facile putrescit. Nonne hinc frequentissime corrumpi debet? Conf. *Perillustr. van SWIETEN Comment. in Aphorism. Boerhaav. Tom. I. ff. 87. pag. 119.* Secunda causa harum febrium occasionalis aut disponens haud raro in transpirationis neglectu & suppressione laeret. Vid. *Illustr. Praesidis Fundam. Pathol. general. Sect. III. Cap. V. §. VIII. & Pathol. special. Sect. II. Cap. XI. §. VIII.* Hinc vero corruptorum humorum ad intestina descensus efficietur, quem cruditas presso pede insequitur. *Nihil magis, inquit Illustr. b. m. HOFFMANNVS, bilem vitiat, eamque impuram & salibus causticis refertam reddit, quam solennis per superficiem corporis prohibita euacuatio.* Dissert. de Bile medicina & veneno corporis, Opusc. patholog. pract. insert. §. 31. quo loco etiam cruditatum effectus affert. Tertio quoque contagium potu, cibis, saliva postmodum deglutita, communicari potest, quibus fluida, primis viis inhaerentia, inquinantur. Conf. SCHREIBER *Observat. & cogitat. de Pestil. &c.*

pag. 12. Confect. 13. Infantes quoque huc pertinent, qui, Variolis laborantes, adfluentem copiosius saliuam deglutunt, male primis viis consulentes. Vid. *Illustr. LUDWIGI Dissert. de Crisibus Variol. accessor. §. XV.* Ab istis nunc causis in exanthematicis productae cruditates satis quoque frequenter diarrhoeae accessoriae originem dant. SCHREIBERVS l. c. Obseru. X. recenset symptomata Pestis, interque alia haec addit: *Nausea, quandoque vomitus biliosorum, atro-viridescentium & foetidorum; qui vero non vomuerunt, illi similia deiecerunt.* Ill. LUDWIGIVS l. c. §. XVI. diarrhoeam in principio variolarum a saburra in primis viis collecta provenire affirmat; §. vero antecedenti a saliuam deglutita diarrhoeam in variolis contingere posse dicit, salivationis mercurialis exemplo sententiam comprobans. Clariff. TISSOT, in *Epist. de Variol. Apopl. & Hydrope*, pag. 76. & 77. signa recenset Cacoehyliae, in pueris variolosis saepe praesentis, interque haec n. 4. occurrunt *foetor fecum & saepe diarrhoea foetida, sine depressione pustularum.* Sic quoque BAGLIVIVS *Oper. omn.* p. 90. ita scribit: *Cum diarrhoeis quotidie sanatos video pueros variolosos, quia per eas euacuat morbosus primarum viarum fomes, pueris familiaris &c.* Plura testimonia, passim obuia, omitto. Alia accessoriae huius diarrhoeae causa haeret in dispositione subiectorum ad eandem, siue ante morbum iam praesente, siue sub eodem nata. Causa diarrhoeae tunc oriundae vltro patet; aut saepius etiam observationibus innotescit. Quam facile enim adductae diarrhoeae, aut cathartorum abusus, sub morbo ipso hanc, quam dico, diarrhoeam accessoriam prouocant? *Nullum dubium est, ait Illustr. LUDWIGIVS, l. c. §. XV. ideo quoque diarrhoeam saepissime cum Variolis esse, quoniam infantes crebrius hoc morbo laborant.* Sic & PECHLINVS (*Libr. II. Obseru. 16.*) a purgante adhibito diarrhoeas grauissimas ortas exhibet. Nonne in

in istis casibus dispositio aegri diarrhoeae accessoriae fauet? Reliquae huius causae palmariae saltem ad duas recensitas, ut arbitror, satis apte referri possunt.

§. VII.

Diarrhoea febrium exanthematicarum modo salutem, modo noxam indicare debet.

Diarrhoea febrium exanthematicarum, siue symptomati-
ca fuerit, siue accessoria, eiusmodi procul dubio erit condi-
tionis, ut, relata ad exanthematicas febres, aut salutem, aut no-
xam portendat. Non solum enim de variis febrium exanthe-
maticarum mutationibus certiores nos reddit (§§. III. IV. V.),
sed etiam, cum intestinorum morbus sit, tam horum, quam
conferentium partium statum declarare potest, quod, quam
vile sit in formanda febrium exanthematicarum prognosi, me-
am non postulat demonstrationem. Dum autem necessariam
hanc de salute & noxa diarrhoearum in febribus exanthe-
maticis suscipimus indagationem, opus est, ne illotis, quod aiunt,
manibus rem adgrediamur, ut quaestionem prius moueamus:
annon generalia quaedam dentur fundamenta, e quibus salus
& noxa eiusmodi diarrhoearum diiudicari possit? A solutione
enim huius quaestionis absoluta omne id pender, quod a no-
bis dicendum est.

§. VIII.

Fundamenta huius tractationis generalia.

Quodsi diarrhoea, in febribus exanthematicis compa-
rens, sibi tantum relicta, considerari, aut in se tantum spectata
diiudicari possit: de salute eius & noxa facilis esset responsio.
Oritur enim a cruditatibus, quacunque demum ex causa in pri-
mas vias delatis (§§. III. IV.). Est itaque naturae molimen, quo
illa vitur, ut noxa futura arceatur. Eiusmodi autem molimen
nunquam

nunquam est nocuum, nisi aut excedat, aut deficiat, aut male dirigatur. Quam facile itaque de eiusmodi diarrhoeae salute & noxa iudicium ferre possimus, si eandem in febribus exanthematicis ab harum consortio separare liceret? Quum vero separatio talis mente quidem concipi, minime autem actu perfici queat; nos, de salute & noxa diarrhoearum in febribus exanthematicis dicturos, ad has quoque respicere oportet. Atqui huiusmodi diarrhoea morbus semper est minor illo, quem comitatur, febre nempe exanthematica, cuius tamen mutationes aut infert, aut supponit, aut innuit (§. anteced.). Quare iam totius nostrae tractationis cardo in his vertitur; an diarrhoea in febribus exanthematicis detur, quae bonum malumue earum exitum innuat? quanam haec sit? & quibus signis cognoscatur? Diarrhoea itaque nobis hic erit *salutaris*, quae bonum & exoptatum, *noctua* autem, quae malum tristemque praefagit febris exanthematicae euentum. Quae ergo diarrhoea aut a causa minus salutarem febris exanthematicae exitum indicante producitur, aut saluari istius solutioni repugnat, illa vere est nocua; quae vero non solum neutrum horum inuoluit, sed etiam salutarem febrium saepe nominatarum solutionem faciliat & sustentat, eam salutarem vocandam esse censeo. Haec ergo cum ita sint, omnia, de salute & noxa istius diarrhoeae afferenda, ad salutarem febris cum ea connexae exanthematicae solutionem redeunt. Quam ob rem nunc memores nos esse oportet eorum, quae ad eandem requiruntur. Quatuor autem sunt generatim momenta, quae spem faciunt, fore, ut aeger febrem exanthematicam superet: Integritas nempe viscerum; veneni minor copia; exanthematum debita in cute eruptio & permanio; bonus demum lenioris transpirationis successus. Haec omnia coniuncta nos de optimo & moderato vis vitalis robore, quo morbos,

hostes

hostes nostros, prosternimus, certiores reddunt, docentque, morbum non adeo esse magnum, ut nostram ipsi resistentem vim eludat. Quodsi autem vel vnicum deficiat, res periculi est plena, quod paucis nunc ostendam.

§. IX.

Continuatio huius materiae.

Laesio viscerum multiplici ex causa salutaribus febrium exanthematicarum solutioni aduersatur. Attrahit venenum; vim vitalem debilitat aut in contraria rapit; turbat exanthemata & transpirationem. Quanto itaque periculo in eiusmodi febribus erit stipata! *Bona respiratio*, inquit I. C. BAGLIVIVS, *in variolis est vnum ex optimis signis, licet alia sint grauiora, ut centies obseruavi; cum bona respiratione in variolis semper bene spera; non est ita pernicioosa diarrhoea in variolis, quantum pernicioosa est difficilis respiratio.* Illustr. PRAESES dicit de Peste: *Interiora vbi exuruntur quasi, externa vero frigent, insigne periculum portendi ur.* Fundam. Semiol. Part. II. Sect. I. Cap. XIV. §. VIII. Illa vero signa sunt gangraenae & subsecuturi in interioribus sphaeceli (HIPPOCRATES *Aphor. XLVIII. Sect. IV.*); hinc viscerum laesionis. IDEM I. cit. Cap. IX. §. V. *maius semper, in febre purpurata, discrimen occurrere affirmat, in imbecillitate, siue natura, siue ex morbo, siue alia ex causa adfectis.* In his vero subiectis saepe saepius viscerum laesio vel ut causa, vel ut effectus imbecillitatis concurrat. Et quid plura dicam? Vel ipsi Inoculatores rei veritatem comprobant. Quamuis alta & vnanimi voce variolarum per infectionem excitatarum depraedicent benignitatem, pueros nihilominus, quorum viscera laesa esse suspicantur, ab infectionis methodo remouent, meruentes, ne res male cedat totique methodo infamis inuratur macula. Ingens porro veneni copia non

non minus nocet, quam parca illius quantitas conducit. Illa facile vim vitalem superat; haec minori cum periculo vincitur. Illa itaque nociua, haec magis salutaris, si in integrum euitari nequeat. *Post omnium vel exquisitissimas obseruationes*, inquit venerandus SYDENHAMVS, *rei cardo in hoc vertitur, vt in variolosis salutis spes omnis in exanthematum paucitate reponatur, discrimen in eorundem multitudine, & prout plura haec sunt vel pauciora, aut moritur, aut viuit aeger.* Vid. *Epist. ad Guil. COLE, Oper. omn. pag. 234.* Tunc ergo demum salutis spes in variolis affulget, quando copia materiae venosae minor est. Nam maior illius copia confluentes copiosas variolas & numerosa exanthemata producere solet. Optime etiam eandem veritatem norunt infitionis patroni. Quam frequenter enim ad exanthematum paucitatem prouocant? Verum exanthematum iusta in cute eruptio & retentio aequae ad salutarem februm exanthematicarum solutionem requiritur. Optime noui, *Illustr. de HAEN* tam in vilissima *Rat. medendi*, quam in *Diuision. Februm*, exanthemata, inprimis miliaria fere omnia, pro symptomaticis habere, sumto hoc vocabulo pro eo, quod nocuum minusque est salutare. Aucta enim ab eorum eruptione symptomata esse obseruauit. At, licet obseruationum a peritissimo Medico institutarum integritati nihil denegare aut velim, aut ausim, aut possim; hoc tamen negari non potest, saepe saepius exanthemata miliaria cum summo aegri leuamine erumpere, cum vitae ipsius discrimine retrocedere. Augmentum symptomatum, post miliarium eruptionem deprehensum, accidentali potius caussae, quam exanthematum in se consideratorum noxae tribuerem. Vbicunque enim vera miliaria comparent, ibi renue quoddam acre sanguini debuit antea inexistere. Nonne hoc enim, sanguini immixtum, maiora incommoda procreabit, quam ad

cutim

cutim deuolurum inque ea subsistens? Nonne hoc alia exanthemata docent? Leuamen morbi, quod ab eruptione Observatores adnotarunt, sudori quidem, urinae, vomitui, excretioni aluinae & salinae, materiam morbosam exturbantibus, dare videtur *Illustr. de HAEN in Division. Februum* pag. 69. Neque dubium est, quin, imminuta per has excretiones miasmatis copia, symptomata mitigentur? Quid? quod excretionibus istae, si nimium languescant, non infimum locum inter eas occupant, quae leuamen, quod eruptio attulisset, impediunt. Verum noli omne leuamen, quod exanthematum insequitur eruptionem, iisdem tribuere. Illud enim omne adfert, quod materiam morbosam aut expellit, aut extra circulationis, ut ita dicam, pomœria ducit. Hoc exanthematibus, illud excretionibus impetratur. Vtrumque itaque momentum salute non est destitutum. Quod si materia, exanthemata producens, ex subtilissimis tantum constaret particulis, de exanthematum noxa disceptationi nullus profecto foret locus. Essent enim vere nociua. Quum autem in febribus exanthematicis materia obtineat ex vna parte subtilissima, ex altera crassior; illa quidem serosis excretionibus expelli, haec vero exanthematum forma in cutis habitu comparere debet. Quare eiusmodi efflorescentiae in his rerum circumstantiis non poterunt non esse salutare. Plura dicenda habeo. Sufficiant interim haec, cum tribus tantum verbis in praesenti tractatione debeat haec materia expediri. Quod autem de miliaribus enuntiaui, id aequè de petechiis, variolis, morbillis, scarlatina & pestilentialibus exanthematibus affirmandum esse, cuilibet, cum natura eadem sit, patere potest. HOFFMANNVS, SYDENHAM alique, idem passim contendunt, regulas idcirco ad praecauendum exanthematum retrocessum eademque retropulsa reuocanda praescribentes. Tandem transpiratio lenior, in febribus exanthemati-

cis salutariter soluendis, necessaria est. Materia enim, in febribus exanthematicis praesens, coctione adeo inuerti nequit, ut in fluidum corporis humani abeat. Conf. Illustr. b. m. RYNCCKERVS l. c. p. 585. n. 10. Quam ob rem, tam naturae, quam arti, praeter illius exterminationem relinquitur nihil, quo febribus istis mederi possent. IDEM l. m. c. Cute vero nullus conuenientior datur locus, quo excrementitiae particulae, modo rite coctae, eici possunt. Hac enim ratione materia ab interioribus & nobilioribus ad exteriora & ignobiliora defertur; nociui sic in illis praepediuntur effectus, atque ob copiosissimam excretionem satis rite eliminantur particulae venenosae. Lenior hinc transpiratio (nam sudorem profusum magis nocere vel ex SYDENHAMO notum est,) saluari februm exanthematicarum solutioni non solum fauet, sed ad eandem quoque necessaria est, idque eo magis, quo certius est, quod nulla unquam fere febris salutariter soluat, nisi transpiratio bene simul succedat (RYNCCKERVS l. c. p. 470. n. II.). Dum februm inflammatoriarum curationem HVXHAMVS tradit, bene hoc, inquit, notandum est, ubi copiosam diluitionem, a refrigerantis atque relaxantis indolis liquoribus, sequitur moderatus & vniuersalis sudor, illum plerumque esse criticum, & breui febrim fugare. l. c. p. 22. Verum febres exanthematicae multum ad februm inflammatoriarum genium accedunt (§. II.), quod ex saepe obseruata diathesi inflammatoria sanguinis per V. Snem emissi satis elucescit. Clarius adhuc transpirationis in febribus exanthematicis vtilitatem & necessitatem ea docent, quae de febribus petechialibus p. 113. profert: *Me numquam, ait, harum februm aliquam cognouisse, quae perfecte iudicata aut sublata sit, donec maior aut minor eruperit sudor, sancte assero;* cuius dein salutaris sudoris signa exhibet. Haec itaque ea sunt momenta, quae salutaris februm exanthematicarum euentus

tus

tus sibi vindicat, quaeque in tantum comprobauit, quantum praefens tractatio permittere mihi videbatur. Ex istis autem diarrhoeae, febribus eiusmodi accedentis, salus & noxa generatim euolui debent. *Nociua* nempe erit, quae 1) *transpirationem laedit, exanthemata vel reuocat, vel erumpere non sinit, viscerumque inducit laesiones.* 2) *A nimis copioso veneno determinatur.* 3) *Ita comparet, vt signum suppeditet laesorum viscerum, transpirationis impeditae, & exanthematum vel retropulsorum, vel emanentium.* Quae autem diarrhoea hac ratione non tantum non incedit, sed etiam ea momenta, quae salus in febribus exanthematicis speranda postular, magis promouet, hanc ego *salutarem* in his febribus dicendam esse iudico.

§. X.

Dicta confirmantur per Observationes.

Adeo certa, adeo firma sunt fundamenta, quibus notiones, ad finem §. praecedentis suppeditatae, innituntur, vt iustae dubitationi locus vix superesse queat. At enim vero, cum huius rei veritas maximopere grauis & vtilis fit, per aliorum obseruata vt confirmetur necesse est. HVXHAMVS l. m. c. *nihil sane magis*, inquit, *diarrhoeam salutarem esse demonstrat, quam si bonus sudor, moderatus vel calidus cutis mador, istam comitentur.* Loquitur vero de diarrhoea in febribus petechialibus. Eruptionem variolarum describens de VIOLANTE, l. c. §. LXI. haemorrhagiam etiam narium & diarrhoeam inter illius phaenomena refert, atque haec de iis dicit: *Huiusmodi euacuationes non semper mali ominis sunt, dummodo modum seruent & eruptio bene procedat, neque aliae circumstent caussae, e quibus aeger laedatur: attamen si modum excesserint, variolarum eruptio vel retardabitur, vel euanescet: quia per id temporis ipsarum expulsio a copiosa diar-*

rhoea vel narium haemorrhagia deturbatur & inuertitur; quo in casu suspicio atque timor semper erit de infelici exitu, si febris perseuerauerit. Mala hinc est diarrhoea, quae exanthematum impedit eruptionem. Idem comprobatur *Illustr. Praeses, Fundam. Semilog. Part. spec. Sect. I. Cap. VII. §. XI.* qui etiam Cap. X. §. XI. alui fluxum frequentem in Purpura inter mala reponit signa; nam retrocessionem exanthematum saepius post se trahit, lethali non raro cum euentu. Male quoque audit ea diarrhoeae species, cui viscerum in febris exanthematicis laesio focia est. Exoptata illa in secundaria variolarum confluentium febre diarrhoea, inducta iam viscerum laesione, nullius est usus (*Tralles de Meth. med. Variol. bacterius cogn. &c. p. 88.*), atque ipse *Freindius*, tantus licet in hac Variolarum febre purgantium patronus, concedit, *anceps omnino remedium, aut fortasse nullum praebere purgationem, si pulsus & spiritus, vel vterque repugnet, addita quaestione: Quid enim in ipsis lethi faucibus valitura sit medicina? Conf. Epist. de Purgant. in secunda Variol. consl. febre adhibendis, p. 10.* Quodsi iam saluberrimam eiusmodi excretionem inutilem reddat viscerum laesio: quid quaeso ista boni habebit diarrhoea, quae a viscerum laesione pendet, aut eandem inducit? Signum subsecuturae mortis erit in vtroque casu. Nam laesio visceris, a miasmate producta, certo certius necat. Suaudent id vel solius exanthematum regressus adeo lethales effectus. Demum & ea in his febris diarrhoea noxia est, quam nimia veneni copia excitat (§. antec.). Non solum enim nullius est frugis (*Tralles l. n. c.*), sed repentinam etiam intestinis, gangraena & sphacelo propter veneni copiam correptis, minuitur mortem. Quae nunc ad confirmandam diarrhoeae, in febris exanthematicis nociuae, suppeditatam (§. antec.) notionem attuli momenta, naturam simul salutaris eiusmodi diarrhoeae

rhoeae ostendunt. Contrariorum enim contraria est ratio. Ne ergo huic rei ulterius immorer, ad specialiora nunc descendam, quae tam dicta, quam a me hic omissa vberius declarabunt.

§. XI.

Salus & noxa huius diarrhoeae ex eius magnitudine determinantur.

Solebant Vereres, in determinanda criticarum excretionum salute, quantitatem, tempus & modum excretionis attendere. Imitabimur eos, quantum possumus, in hac tractatione generali, de *quantitate* per diarrhoeam excretorum primum dicturi. Huius respectu poterit diarrhoea, in febribus exanthematicis comparens, diuidi in *parcam*, *profusam*, *largam*, *modicam*, & *sufficiencem*. *Parca* mihi dicitur ea, quae non tanta succedit in quantitate, quanta fieri deberet. Demonstrabitur postea, ut exemplo utar, diarrhoeam, quae collectas ante febrem exanthematicam cruditates in intestinis exturbat, vere esse salutarem. Fac eandem contingere; sit vero minor, quam ut cruditatum copia eliminari per eandem queat: tunc *parcam* eam iudico. *Sufficiens* contra ea diarrhoea erit, quando tanta succedit in copia, quanta fieri debet. Diarrhoea igitur, quae omnes collectas cruditates expellit, neque ultra progreditur, erit hoc respectu sufficiens. *Profusa* porro est, quae nimium quantum excedit, e. g. ad summam vsque debilitatem. Sufficiens, quae tamen profusa videtur, *largam* nuncupandam esse credo. Clariss. TISSOT vidit, *aliquot aegros aluum impune quadragesies & ultra intra nycthemerum* in Variolis *deponere* (de Variol. Apopl. & Hydrope, p. 77. n. 4.). Eiusmodi diarrhoea profusa videtur, vere tamen est sufficiens tantum, hinc *largam*. *Moderata* demum est, quae minime excedit. Ex definitionibus ferme iam intelligitur, quid de salute & noxa harum diarrhoearum in febribus ex-

anthematicis iudicandum sit. Incipiamus a *profusa*. Damno-
 sa haec est, idque quadruplici ex causa. Nam 1) cum nimis
 excedens sit excretio, corpus debilitat vimque vitalem, qua
 morbos superamus, frangit. Vnde in febribus exanthemati-
 cis laesio viscerum (§. IX.). Exanthemata enim tunc neque
 satis erumpere, neque rite in cute foueri possunt, quid? quod
 ipsa languescet transpiratio. 2) Depletionem vasorum interno-
 rum infert, dum fluidum in iisdem contentum nimium quan-
 tum educit. Nunc vasa interna cum cutaneis cohaerent. Il-
 lis itaque depletis, fieri aliter non potest, quin fluida a peri-
 pheria ad centrum reducantur. Hinc autem tam transpiratio-
 nis impedimentum, quam exanthematum aut retropulsio, aut
 eruptio languida planeque deficiens inducantur necesse est.
 3) Liquidissimam humorum partem enormi in quantitate eli-
 minat, quo fit, vt partim remanens in corpore pars fluido-
 rum crassior subsistat, partesque male adficiat, partim relictum
 venenum, diluente humore orbatum, grauius in solida, ea cor-
 rumpendo, agat, partim crassior veneni pars, exanthematum
 causa, expelli nequeat, partim demum vita ipsa, desinente
 vitali sanguinis motu, priuatur miserimus aeger. 4) Ma-
 lum demum est signum. Docet enim, vim vitalem aut lan-
 guidius agere, aut excedere, aut in contraria rapi. Quibus
 ita comparatis, non miraberis, profusam eiusmodi diarrhoeam
 in febribus exanthematicis ab omnibus pro exitiali haberi.
 Vidimus (§. anteced.), celeberr. *de VIOLANTE* profusam eius-
 modi diarrhoeam in variolis damnare; damnauit eandem in fe-
 bre miliari *Illustr. PRAESES* (§. anteced.), atque diarrhoeam in
 febribus putridis petechialibus *profusam subito mortiferam*,
 nisi refraenetur, notauit *HUXHAMVS* l. c. pag. 112. Vidit cele-
 berr. *TRALLES* in febribus malignis (quae ex parte huc perti-
 nent) diarrhoeas moderatas ab initio & incremento morbi vs-
 que

que ad finem perdurasse, cum fructu aegri, si non supprime-
rentur; vidit vero etiam non raro ipso illo tempore, quo cri-
sin adesse reputari poterat, freno opus fuisse, Tr. de usu Opii
sal. & noxio, Sect. II. pag. 188. vbi exemplum adfert. Cautus
est in adhibendo Opio clar. rissor, caute etiam versatur in re-
fraenanda diarrhoea, quae Variolis sese adiungit. Nihilomi-
nus in diarrhoea, quae integram virium deiectionem minita-
tur, vitur, ad eam compescendam, opio (l. c. pag. 36.). Ad-
dit haec, quae dicta a nobis confirmare possunt: *Compressa
diarrhoea madebat cutis, erumpebant exanthemata, resurge-
bant vires.* Quid pluribus opus est testimoniis? Sufficiens
in febribus exanthematicis diarrhoea tantum salutis adfert, quan-
tum damni profusa concitat. Innotescer ex sequentibus, casus
omnino occurrere, vbi deiectiones aluinae ad eliminandam
nociuam quandam materiam maxime sunt necessariae. Quod-
si nunc colluies omnis, quae diarrhoeam indicat, per ean-
dem vere eiiciatur; quodsi deiectio intra iustos sese contineat
limites, neque plus urgeat, quam necesse fuerit: quid, quae-
so, tunc obstat, quominus eiusmodi fluxus salutaris dici que-
at? Haec vero diarrhoeae competunt sufficienti. Est itaque
talis pro salutari habenda. Veteres quamcunque excretio-
nem criticam debere sufficientem esse, statuunt. Nonne id
ipsum de diarrhoea in febribus exanthematicis, licet non sem-
per critica, adfirmare nos oportet? Eiusmodi praeterea diar-
rhoea sufficiens, satis conueniens est signum vis vitalis bene
constitutae. Indicat enim, hanc moderate & caussae morbosae
proportionate operari. Non est ergo cur de eius salute dubi-
temus. Plurima huc spectantia habet HUXHAM l. cit. pag. III.
Atque notum est, quam sollicite Practici caueant, ne inconue-
niente methodo eiusmodi diarrhoea compescatur. Larga nil
aliud est, vt dixi, quam sufficientis species. Non minus ita-
que

que est salutaris. Quare etiam clar. TISSOT largae eiusmodi diarrhoeae in Variolis nulla iniecit frena, l. c. pag. 77. Parca porro in febribus exanthematicis diarrhoea, vitioe sufficientis utilitate destituta, minus est salutaris. Est insuper signum minime bonum. Indigitat enim partim torporem, aut excessum vis vitalis, partim crudae, per diarrhoeam eliminandae, materiae ad sanguinem aut alias partes refluxum atque transitum, procul dubio maxime nocuum. Haud minus itaque damnum adfert, quam critica excretio nimis parca, quae obferuatoribus adeo male audit. Commendat MEAD in Variolarum initio eiusmodi cibos, qui aluum continuo apertam feruant, Ficus ideo, Pruna Damascena, Tamarindos aliaque, cibis addenda, laudans; atque si haec minus sufficiant, Arabes imitandos esse censet, qui Mannae parciolem dosim exhibuerunt (l. c. pag. 34.). Si nunc tantae est necessitatis continua alui apertio: quam mala, quaeso, erit diarrhoea nimis parca, nocuum fomitem in corpore relinquens? Moderata tandem in febribus exanthematicis suborta diarrhoea saepe saepius quidem salutaris, nunquam autem nociva est. Cum enim quantitate non excedat, nociva esse non potest. Saepius autem erit salutaris. Etenim 1) poterit nimium sudorem & humorum ad cutim impulsum minuere. *In ipsis (Variolis) discretis*, inquit clariss. TISSOT, *dum inepte venenum, quod salutaris diarrhoea subducit, confectioe aut theriaca coercet, protinus increscit calor; numerosae erumpunt pustulae; gaudent; flebit aeger tempore suppurationis* (l. c. pag. 77.). Neque crederem tanti esse semper momenti, quod contra leniora laxantia (hinc moderatam quoque diarrhoeam) in ipsis Variolis adfert celeberr. FISCHERVS §. XXVIII. *Comment. de Remed. rusticano Variolas per balneum – feliciter curandi.* Non omnis & semper humorum versus cutim adfluxus conducit in variolarum curatione.

2) Salu-

2) Salutariter saepe educit cruditates primarum viarum partemque veneni. Vid. TISSOT l. m. c. Addit pag. seq. *Initio morbi accersitus, funesta symptomata semper cauere potui, aegrum quotidie purgando, iam a tertia morbi die, usu Cremoris tartari & Tamarindorum; & prout ducebatur alius, omnia recedebant symptomata, faustumque adeo vidi euentum, ut tempore suppurationis toties purgatus aeger remediis fere carere potuerit.* Quod purgando hic ars impetrauit, mediante diarrhoea moderata alias peragit natura. 3) Minuit ideo morbi symptomata (IDEM l. c.), atque tandem 4) ob eandem causam, instantem saepe mortem, redeunte dein sanitate, feliciter profigat. Nota sunt diarrhoearum in febre variolarum secundaria exempla, a MEAD & FREINDIO potissimum allata. Lege etiam, quae TISSOT l. cit. pag. 79. de morbilloso refert. Sola primarum viarum saburra terrificam producebat symptomata. *Enema TISSOT praescripsit, — aeger quater deiecit, copiose fluxerunt urinae, largus succedebat sudor, intra trihorium integre conualuit.* Modicam eiusmodi diarrhoeam in febre miliarum non sistendam est, praecipit HAMILTON loc. cit. atque clariff. STOERCK talem in febre miliarum & petechiali sibi reliquit. Vid. *Ann. med. l. pag. 35.*

SCHOLION. Signa diuersarum, quas considerauimus, diarrhoeae specierum sine opera innotescunt. *Profusa* ex suis potissimum effectibus dignoscitur; *sufficiens* ex cessatione symptomatum antea molestorum, diarrhoeam indicantium, diuidicatur. *Parca* ex duratione symptomatum, quibus diarrhoea mederi deberet, mensuratur. *Larga* ex signis sufficientis & valde frequenti deiectione noscitur. *Moderata* demum ex deiectione minus frequenti, damnorum defectu, salubritate & statu aegri innotescit. Generatim proinde ea hic quoque notari debent, quae Medici in determinanda euacuationum magnitudine praecipiunt. Temperamentum, corporis con-

D

stitutio,

stitutio, aetas, sexus, vitae genus aliaque in censum hic veniunt.

§. XII.

*Salus & noxa diarrhoeae in febribus exanthematicis respectu temporis.
Tempus eruptionis.*

Actiones nostrae ex tempore, quo suscipiuntur, saepe saepius diiudicari debent. Non mirandum itaque est, quod excretionum febrilium aut salus, aut noxa, a *tempore* pendeat, atque sapientes Medici eandem ob causam illius habuerint rationem. Determinemus itaque nunc salutem & noxam diarrhoeae in febribus exanthematicis ex *temporum* eiusmodi febris *diuersitate*. Nascitur febris, increfcit, ad statum peruenit, decrefcit demum & finitur. Haec sunt solemnna ista februm tempora; hinc febribus quoque exanthematicis propria. Quoniam autem nobis speciatim cum febribus res est, hinc commodiore temporum diuisione vti possumus. Exanthema est symptoma harum februm essentialia. Quid ergo impedit, quo minus illarum tempora secundum exanthematum mutationes determinemus? Exanthemata vero erumpunt, subsistunt in cute & euanescent. Tria itaque in febribus exanthematicis formari possunt tempora. Tempus nimirum *eruptionis*, *efflorescentiae*, & *euanescentiae*. Referamus iam diarrhoeam ad diuersa haec tempora. Quum eruptionis tempore summo cum aegri emolumento exanthemata prodire debeant (§. XI.): nulla vnquam in hoc febris stadio salutaris esse diarrhoea potest, quae exanthematum eruptioni obicem ponit. Parebit id ex §. citat. qui varia etiam huius asserti testimonia continet. Omnis contra ea diarrhoea, quae exanthemata cum aegri leuamine erumpere finit, quaeque recreat aegrum, iure quodam suo salutaris dici meretur (§. citat.). Laudanda ergo hoc tempore erit diarrhoea, 1) *quae cruditates primarum viarum sufficienter expel-*

expellit. Saburra in intestinis collecta, sibi etiam relicta, innumerorum est malorum mater. Excitat nauseas, anxietates, difficilem respirationem, dolores, tormina, spasmos, motus febri-les, caloris incrementum, sanguinis dyscrasiam & quam plurima alia. Quanto magis haec omnia producet, si febris exanthematicae accedat? Quantum angere aegrum febre exanthematica incipiente decubentem, cuius similia sunt symptomata? Educta autem saburra diarrhoeae ope, omnia evanescent descripta mala; exanthemata, spasmo soluto & caloris nimii fomite abacto, placide magis & cum euphoria erumpent; conueniens restituetur transpiratio; anxiis pectoris incommodis, morte saepe ipsa intolerabilioribus, felix se liberum sentiet aeger; sanguinis demum crasis, contra nouum inquinamentum defensa, & minorem morbum & facilius superandum efflorescentiae tempus promittet. Tantis itaque commodis stipata diarrhoea, cur salutaris nominanda non sit, ego quidem perspicere non possum. Relege, quae §. antec. de moderata diarrhoea dixi, quantumque cum dictis experientia consentiat videbis. Conf. HUXHAM l.c. Tom. II. pag. 127. Vellem autem ad hanc adpliceres notum illud HIPPOCRATIS dictum: *Quae vacuantur, non multitudine sunt aestimanda, sed, si qualia oportet euacuentur, & aeger facile ferat.* Nam ex §. antec. patet, infantes maxime longam diarrhoeam impune tulisse. Caue itaque ne in hoc casu sufficientem pro diarrhoea profusa habeas, & excretorum multitudine deceptus, eandem incaute colibeas, a TISSOTO castigandus l.c. §. 17. 2) *Moderata.* Haec enim nunquam est nocua, saepius vero maxime salutaris (§. antec.) Plurima etiam commoda in eruptionis stadio adfert. Facilitat enim exanthematum eruptionem; aegrum contra profusum sudorem munit; educit partem veneni & cruditates; symptomata lenit (§. antec.). Forsitan de eiusmodi diarrhoea

non male ea praedicari possunt, quae *Illustr. PRAESES Fundam. Prax. med.* Sect. I. Cap. VIII. §. VI. de diarrhoea in morbillis enunciat: *Diarrhoea, inquit, si concurrat, provide eadem tractanda, nec facile compescenda est: soluit enim saepe morbum, & multae ac copiosae sordes e corpore per ipsam secedunt.* Praeterea in variolis eandem minime damnat de VIOLANTE (§. X.); conf. etiam, quos ad finem §. anteced. excitaui, Auctores & *Illustr. LVDWIG*, *Differt. citat.* qui eiusmodi diarrhoeae critici quidquam tribuit in variolis. Nociva nunc in eruptionis februm exanthematicarum tempore diarrhoea facile diiudicari potest. Huc nempe pertinet 1) *nimis parca, licet copiosae adsint cruditates in intestinis.* Haec enim generatim est nociva (§. antec.), & fructibus sufficientis in hoc casu diarrhoeae (n. r.) destituitur. Longe tamen periculosior est status, quando nulla contingit. Tunc enim mala n. r. recensita indefinenter ad mortem usque saeuunt. Bene itaque *clar. TISSOT* in variolosis pueris, cacochylia laborantibus, post suppressam mala arte diarrhoeam salutarem, adhibet purgantia, in his cito exhibitis & acidorum vsu vnicum reponens solatium. Conf. loc. cit. 2) *Profusa.* Eruptionem scilicet impedit & ingentia infert damna (§. antec.). *Non possum, quin annotem, inquit HVXHAM* l. c. p. 113. *me diarrhoeam, licet eam in statu aut declinatione harum februm saepissime criticam & salutarem inuenerim, generatim tamen in ipso principio deprehendisse noxiam: si ea in primis valde tenuis, serosa & profusa est.* Conf. etiam de VIOLANTE l. c. pag. 101. Plura de ea iam dixi §. anteced. quae ad hunc statum facili negotio adplicari possunt.

SCHOLION. Pauca adhuc monenda hic habeo. α) Ex loco, quem nunc modo ex HVXAMI Operibus adduxi, patet, egregium Virum diarrhoeam in ipso febris malignae & petechialis principio generatim noxiam deprehendisse. Nonne haec

haec iis contradicunt, quae de salute diarrhoeae in eruptionis februm exanthematicarum tempore edixi? Neutiquam! Non dicam, quod verba ipsa HVXHAMI vere innuant, illum salutarem diarrhoeam tempore praedicto observasse nonnunquam; sed alia ratione satis conuenienter responderi potest. HVXHAMVM nempe non omnem hoc tempore comparentem diarrhoeam damnare posse, tam ea, quae adducta verba statim excipiunt, quam p. III. enunciata, euincunt: Priore in loco affirmat, nihil magis ostendere, quod diarrhoea salutaris sit, quam si bonus fudor moderatus, vel calidus cutis mador illam comitantur. Sed euictum dedimus, diarrhoeam, quam salutarem diximus eruptionis tempore, transpirationi leniori nullum obicem ponere. Posteriore in loco damna delineat, quae a ventriculo & intestinis, cruditatibus biliosis repletis, in corpus febre maligna & putrida affectum redundant, commoda vomitus & deiectionum tunc comparentium ostendit, & exemplo a veneno desumpto vitur, quod quanrocyus eliminare studemus; denique pag. seq. partim incommoda, a diu retenta materie biliosa oriunda, ostendit, partim suadet, vt illam e primis viis conueniente tempore ac iustis interuallis expellamus. Haec, si quid ego iudicare possum satis demonstrant, quam bene asserta HVXHAMI consentiant cum iis, quae in §. de salute diarrhoeae affirmant. Laudauimus diarrhoeam, quae in eruptionis stadio cruditates & saburram expellit. Commendat similes deiectiones HVXHAMVS, modo tempore fiant conueniente. In exanthematicis autem febribus eruptionis tempus, nisi aliud quid obstat, conuenientissimum ad eliminandas cruditates reperitur. Laudauimus moderatam. HVXHAMVS non minus, dum eam pro salutari venditat, quae leni calido madore cutis stipata incedit, qualis est moderata. Hanc demum ipsemet in petechialibus, p. 97. effert. Nam, *moderata*, inquit, *diarrhoea haud raro valde est salutaris, & natura interdum solam hanc viam eligere videtur, qua materiam remouet morbosam.* Patet hinc ex omnibus haecenus allatis, nostra HVXHAMI assertis optime respondere. β) Quo citius diarrhoea salutaris determinatur, quo magis aut modera-

ta, aut sufficiens est, eo melior erit. Quo magis aurem profusa vrget, quo diutius affligit, eo est peior. Gradus diarrhoeae parcius facile intelliguntur.

§. XIII.

Salus & noxa diarrhoeae in febribus exanthematicis tempore efflorescentiae. Diarrhoea profusa.

Efflorescentiae tempore exanthemata in febribus exanthematicis adparent cuti inhaerentia & ad legitimum vsque tempus in suo permanent statu, eas subeuntia mutationes, quas, euanescentia excepta, naturaliter cum aegri euphoria experiri debent. Nocua ergo hic erit omnis diarrhoea, quae exanthemata reuocat, eorum maturationem impedit, easque exanthematum mutationes, quae ipsis hoc tempore naturaliter sunt sollemnes. Intelligitur hinc facile, diarrhoeam profusam summe hic esse nociuam (§. XI.). Notat HVXHAM l. cit. pag. 101. febrem in variolis mitioribus ipsa eruptione perfecta cito determinari, tuncque cessare, cum febris, aut naturae conamen, morbi materiam expulerit: *Interdum vero, inquit, ob profusas euacuationes, non tantum ei superest vigoris, quantum requiritur, vt morbum per crisin expellat conuenientem; sed pustulae pallidae, albae, sessiles remanent crudae, neque consueto modo matureseunt.* Laudarar, vt vidimus §. III. diarrhoeam in confluentibus variolis SYDENHAMVS. Nihilo tamen minus l. c. p. 86. haec habet: *Ab aluo nimia catharsi subducta pustulae nonnunquam fastigijs cedunt & de repente confidunt, superueniente diarrhoea, a qua aegro (adultus si fuerit) ingens est discrimen & anceps morbi exitus, materia scilicet variolosa intropulsa, ita vt morbi eidem per cutis poros debite exterminandae impar prorsus inueniatur. Huc accedit, quod faciei manuumque tumor ab his retunditur, qui non minus in bonis aegri rebus censendus est, quam ipsa pustularum eruptio,*
nisi

nisi eae fuerint perpaucae. Inter periculossima morbillorum symptomata celeberr. TRALLES vomitum & diarrhoeam enormem numerat, additque, in casu virginis illustrissimae, morbillis adfectae, *anxietatem peripneumonicam summam, cum diarrhoea profusissima, valde difficilem medelam reddidisse*, Tr. de *Vsu Opii salubri & noxio in morb. med.* Sect. II. p. 145. In feбри miliari eam tantum diarrhoeam non restinguendam esse, sub qua *duae tantum tresue sedes sine ventris torminibus & spirituum defectu* fiunt, praecipit HAMILTON l.c. Profusa vero minime talis reperitur. Clariss. SIDOBRE alui fluxum forsitan in variolis ob copiam non laudat. Vid. Tr. de *Variol. & Morbill.* Cap. XIII. In *Peste aluum saniosam cruentam, aut valde aquosam*, malam habet HVXHAMVS l.c. Tom. I. p. 245. Profusam autem diarrhoeam in febribus exanthematicis, modo saniosam, cruentam, modo aquosam esse, inter omnes constat. Habet etiam clariss. TISSOT loc. c. pag. 36. in variolis malignis aluum fufiorem, vires plane conuellentem, cum frequentibus animi defectionibus & extremorum refrigerio, toto morbi tempore adficientem. Haec omnia, quae profusam diarrhoeam in efflorescentiae febrium exanthematicarum tempore respiciunt, eius summe nocium genium satis superque mihi euincere videntur. Dari vero & in hoc febrium exanthematicarum stadio diarrhoeam salutarem, ex casuum patebit consideratione.

§. XIV.

Diarrhoea salutaris tempore efflorescentiae.

Huc vero sequentes maxime pertinent: 1) Demonstrauimus §. XII. salutarem esse tempore eruptionis febrium exanthematicarum diarrhoeam, quando primarum viarum cruditates expellit. Fir tamen haud ita raro, vt illae ipsae cruditates non expulsaee ad secundum vsque febrium exanthematicarum

carum stadium remaneant. Contingere id potest vel corporis quacunq̄ constitutione, vel incongrua arte, quae salutarem istam, in primo stadio, naturae benignitate, subortam diarrhoeam male refrœnauerat. Posterioris exemplum ex TISSOTO l. c. adduximus §. XI. prioris videtur HVXHAM referre l. c. Tom. III. pag. 31. 33. *Aeger colica biliosa violenta quarto ab eruptionis variolosae die corripiebatur, cui antea fuerat obnoxius, isque iam ante & post eruptionem de magna spirandi difficultate, cum importuna breui tussi & dolore sub sterno violento, conquerebatur.* Nonne haec docent, adfuisse iam sub ipsa eruptione saburram biliosam, naturae quocunq̄ vitio ad efflorescentiae tempus relictam? In his nunc & similibus casibus diarrhoea, cruditates istas sufficienter expellens, maxime erit salutaris. Lege quae §. XII. de cruditatum effectibus locutus sum: adp̄lica haec ad efflorescentiae tempus, atque, ni omnia me fallunt, summum cruditatum in hoc febrium exanthematicarum tempore detrimentum perspicias. In aegrotō, cuius meminit HVXHAM, *variolae collabescabant, & non minus pallecebant, quam interstitia; pulsus erat quam maxime languidus & prodigiōsus, & tremor, viscido cum sudore coniunctus, afficiebat aegrum; sopito dolore, educta materia, pustulae rotundae, floridae & turgidae deprehendebantur.* Conueniet ergo hoc in casu diarrhoea, blande & sufficienter malorum causam eliminans. Minus tamen tunc, quam in primo stadio, salutaris est. Febris enim, reŕtentio ipsa, aliaque accidentia, massam facile corrumpunt, & temporis diuturnitate ipse sanguis inquinatur, malumque magis inueterascit. Quo citius interim & sub hoc statu euenit, eo melior: tanto contra ea minus bona, quo diutius emanet. Numquid hinc forsitan explicari potest mira Excell. VOGELII Observatio, *Nou. Act. Acad. N. C.* Tom. I. pag. 127. inserta?

2) Quam-

2) Quamquam in morbi initio nullae etiam adsunt cruditates: poterunt tamen hae ex morbi ipsius natura temporis mora enasci, atque id satis magna in quantitate. Dicitur est §. III. & seqq. quam facile in morbis exanthematicis, febre stiparis, primae adficiantur viæ. Nonne hinc cruditates oborientur quam facillime? Febris ipsa acuta, magno saepe cum calore incedens, fluida humana, bilem potissimum, corrumpere valet. Vnde noua cruditatum causa. Motus humorum versus peripheriam auctior, excretionem aliuam naturalem aut minuens, aut plane sufflaminans, tertia est in febribus exanthematicis cruditatum causa (§. II.). Quis demum est, qui nesciat, quantum, saburrae collectioni, blandioris chyli defectus faueat? Hunc vero deficere in febribus exanthematicis, nemo negabit. Quum itaque tam multiplici ratione a febre ipsa saburra oriri queat: erit sane & ea in hac periodo salutaris diarrhoea, quae illam sufficienter exturbat. Non minora enim damna ab his cruditatibus, quam ab iis, quas n.r. dixi, ad aegrum febre exanthematica detentum redundant. Fusc & pulcre hoc docuit HVXHAM l. c. Tom. III. pag. 28. seqq. dignus, qui hac de re conferatur. Nonne itaque & eandem ob causam diarrhoea sufficiens conueniet? Laudat HVXHAMVS in peste, circa efflorescentiae tempus, diarrhoeam, si biliosa, aut subnigra, atque non nimis liquida deiciantur (l. c. Tom. I. p. 145.). Eiecta vero haec massa cruditates antea praesentes inuit.

§. XV.

Diarrhoeae salutaris in hoc stadio species tertia, variolosis maxime competens.

Tertio in febribus nonnullis exanthematicis haud raro contingit, vt salutare quaedam excretionem supprimantur, quarum vicem dein salutaris subit diarrhoea, in efflorescentiae

E

stadio

stadio enata. Hoc de variolis imprimis confluentibus dictum volo. Saliuatio in adultis adeo utilis, ex SYDENHAMI iudicio, in hac variolarum specie est, vt statuerit, hanc euacuationem *tam esse necessariam, quam sunt vel pustulae, vel faciei & manuum intumescencia* (Oper. omn. p. 53.). In sequentibus (p. 85.) statum aegri die morbi vndecimo delineat, mortemque ipsam a suppressio hoc die ptyalismo deducit. *Materia*, inquit, *ptyalismi, quae ad hunc usque diem cruda fuit, tenuis & facile excreabilis, viscida iam facta & tenax, aegro suffocationem intendat; potus, quem assumit, in pulmones fere delabitur, unde cum tussi violenta per nares reicitur, voce est rauca; somnolentia & stupore corripitur ingentibus, oppressus vndique vi morbi, atque in huiusmodi agone vt plurimum extinguitur.* Plura eiusmodi loca, quae saliuationis in confluentibus adutorum variolis tam vtilitatem, quam necessitatem ostendunt, SYDENHAMI Operum lector facile reperiet. Hic interim ptyalismus neque adultis solum, neque confluentibus vnice competit. SYDENHAMVS ipse describit variolas anomalas, quarum discretas saliuationem secum ducebant; nam dicit: *Illud etiam addam, quod nonnumquam, licet rarius, aegrum etiam paucissimis notatum pustulis, ptyalismus, haud secus ac in confluentibus, exerceat.* l. c. pag. 124. Saliuationem nonnumquam in variolis discretis malignioribus comparere, docet quoque Illustr. de HAEN, *Diuis. Febr.* pag. 83. Notat etiam HUXHAM l. c. Tom. I. p. 132. variolas discretas epidemicas cum expuitione, licet parca, coniunctas. Clariss. demum TISSOT (*Avis au peuple sur la santé Edit. germ.* p. 213.) refert, ptyalismum raro occurrere in morbo mitiore, qualis in discretis, SYDENHAMO testante, esse solet. Neque adultis tantum competit, verum etiam infantibus nonnumquam, quos a ptyalismo liberos magis, diarrhoea illius vicem explente, habet SYDENHAM. Illustr. de HAEN l. m. c. duos refer

center

cenfet casus ptyalifimi, in infantibus obseruati. Puellae erant, quarum vna trium erat annorum, altera nouem. Atque TISSOT ad subiecta ptyalifimi variolosi omnia illa refert, quae morbo grauiore laborant, & septimum aut octauum superarunt annum (l. m. c.). Quid? quod HVXHAMVS l. c. Tom. III. variolas epidemicas anomalas describit, vbi in confluentium maturacione *saluatio in nonnullis admodum parca, in nonnullis omnino erat nulla*; testatur vero loco cit. porro, *nonnullos iuniorum infantum per morbi decursum saliuam insignem emisisse*, quod comprobatur exemplo duorum infantum, quinque & septem annos natorum, adeo profusa saliuacione post XIII. diem adfectorum, vt purgantibus, cortice Peruuiano, adstringentibus aliisque, eandem maxima cum difficultate demum cohiberet (l. c. p. 18. 19.). Ex his nunc in medium allatis quemlibet saliuacionis, in nonnullis variolarum speciebus, vtilitatem intellecturum esse credo. Quo maligniores sunt nempe variolae, eo magis necessaria est saluatio. Confirmant hoc testimonia, quae excitauimus, collata cum iis, quae de discretis, confluentibus, epidemicis & sporadicis variolis in Pathologia euinci debent. Neque defectus saliuacionis in epidemia, quam HVXHAM depinxit, contrarium suadet. Attente enim totius morbi decursum legens, non minima hinc profecta esse damna, nisi aliae excretiones contigerint, facile intelliges (IDEM l. c. pag. 25.). Conferiam Illustr. PRAESES *Fundam. Semiol.* Part. II. Sect. I. Cap. VII. §. V. Illustr. LVDWIGII Dissert. cit. & alii plures, quos passim adduxi. Nihilominus adeo salutaris excretio, vel ipsa morbi natura saepe saepius supprimitur, aegro tunc ea incommoda subeunte, quae SYDENHAMVS viuus depinxit coloribus. Conuenient tunc maxime diarrhoea, virus variolosum, excretioni per saliuam resistens, ope intestinorum (§. II.) expellens. Vnde in laudanda eiusmodi diarrhoea multi sunt Obseruatores.

Odiſum foret haec omnia teſtimonia adferre. Lege eos, quos atruli, quorumque cum laude ſemper recordor, ſcriptores, atque miſerum aegrum hac oboriente diarrhoea e mortis ſaepe faucibus ereptum eſſe intelliges. Diarrhoea infantum, ſalua- tionis vicem, teſte SYDENHAMO, ſuſtinens, ex his nimis facile nunc diiudicari poterit, quam vt opus ſit eandem ſpeciatim conſiderare. Verum alia adhuc aequae grauis in hoc morbo accedit cauſa, quae diarrhoeam ſumme vilem eſſe oſtendit, ſi effloſcentiae tempore enaſcatur. Variolae namque matura- tionis tempore in pus conuertuntur, quod expelli deber, alias tam acuta, quam chronica producens mala. Quodſi nunc omnes variolae eſſent bonae & generis diſcreti, puris, vtpote tunc parciſſimis, excretio haud multum faceſſet laboris. Quo- niam autem tam frequenter incidunt variolae malignae anoma- lae & confluentes, quae, docente SYDENHAMO, minimum tur- gent, grauiſſimeque nihilominus cutim inflammant, puris et- iam expulſio tunc ſatis conuenienter imperrari poteſt. Eius- modi enim variolae, vtpote denſiſſimam cruſtam producentes, puris excluſioni ipſaemet obicem ponunt. Praeterea graui- orem, quam inferunt, inflammationem copioſior etiam inſequi- tur ſuppuratio, qua facta, puris excretio, ob inſignem ſui co- piam, retardatur. Fieri ergo tunc aliter non poteſt, quin enormis generati puris copia ad ſanguinem reſſuat, patulis ab- ſorbentium vaſorum oſtiis vbique obuiis; ſumma hinc naſcetur febris, pus conuertetur calore, tritu & febre in putrilaginem, ſubſequentem demum morte. Diarrhoea vero ſubnata eo ſtatim tempore, quo facta eſt abſorptio puris, hocque tunc educens, ſummae erit vtilitatis. Quis enim non vider, recensita mala, cito ſatis expulſo pure abſorpto, praecaueri? Natura hac in re Medico monſtrauit viam, quam in ancipiti caſu eligere debet. Obſeruauerat MEAD (vid. Tract. *de Variol. & Morbill.*), vario-
loſos,

losos, vi morbi oppressos & in agone fere iam constitutos, refici diarrhoea maturationis tempore enata. Imitabatur naturam in similibus casibus, datoque cathartico leniore, aegrum, saepe fere iam iugularum, in vitam quasi reuocabat. Sequebantur eum FREINDIUS, singulari Epistola methodum commendans, & postea alii Medici magni nominis, HEISTERVS, *de VIOLANTE*, TRALLES, TISSOT, LVDWIG, HVXHAM, &c. quorum scripta & methodi praescriptae, itidem diarrhoeae, quam diximus, laudes depraedicant, licet lugubres etiam casus aegrorum, oborta quamuis diarrhoea vita functorum, candide describant, cuius rei causa ex subsequenter patebit. Addere huic considerationi possumus, variolas nonnumquam, licet quodammodo rarius, adeo densa agmine cutim occupare, vt maturationis tempore vix lenior transpiratio perdurare queat. Diarrhoea vero praedicta, damnum abinde metuendum quam optime praecauet. Haec de variolis valent. In aliis febrium exanthematicarum speciebus naturaliter minus, ac in variolis, istae circumstantiae obrinent.

§. XVI.

*Diarrhoeae in efflorescentiae stadio salutaris species quarta & quinta.
Aliae in eodem nociuae.*

Quarto nonnumquam & tunc in hoc stadio salutaris compareret diarrhoea, quando impetus humorum versus cutim nimius, aut metastasis materiae versus inferiora facta est. Demonstrauimus §. XI., salutarem diarrhoeae moderatae effectum inter alia in refraenando nimio humorum versus cutim adpulsu reponendum esse. Tempore autem efflorescentiae febrium exanthematicarum nimium quantum saepe eiusmodi vrget impetus, atrociam produciens mala, calorem siccum, anxietates, spasmus, exanthematum aut ingentem copiam, aut regressum, & quae ex his propullulant. Conducat ergo tunc

diarrhoea, tam deriuando, quam exterminando saepe veneni partem. Commoda huius etiam diarrhoeae in variolis haud raro perspicimus. Conf. quae §. XI. adduxi. Quid? quod dicere de eadem possumus, quod clariff. TISSOT de cita purgatione in variolarum efflorescentiae stadio praedicat (Epist. de Variol. Apopl. & Hydrope, p. 76.): *Præcauet largam illam secundam pustularum suppurationem, quae exsiccationem aliquoties excipit.* In aliis febris exanthematicis poterit reliquias, recidivas, mortem ipsam praecauere. Nam tantum augetur veneni copia, quantum sanguinis orgasmus & versus cutim ad pulsus excedunt. Incidit etiam porro in eiusmodi febris nonnumquam, vt metastasis materiae versus interiora fiat. Saepe tunc mors a materia viscera celeriter laedente. Nonnumquam autem non adeo virulentae naturae materies est, vt actutum enecet & corrodat. Quodsi tunc ad intestina feratur, orietur diarrhoea minime nociua, sed salutaris potius. Refert Illustr. b. m. STAHLIVS, in Dissert. de *Exanthematum malignorum retrocessione*, casum quendam pueri variolosi, in quo variolae nimis cito euauerant, saluatione interim copiosa pristinae sanitati restituti. Nonne hinc diarrhoeae, de qua modo locutus sum, vtilitas apparet? Viae enim saliales & intestina valde consentiunt, quod ipsi hypochondriaci docent. Conf. etiam HVXHAMVS l. c. Tom. III. pag. 31. seqq. vbi de tumore faciei & manuum, infelici translatione in variolis regrediente, loquitur, atque materiae per aluum promouendam euacuacionem commendat. Tandem 5) *criticam diarrhoeam* huc refero. Quamquam enim natura per solam diarrhoeam minime soluit febres exanthematicas, dum sudor, vrina, vomitus, saluatio concurrunt ad criticam horum morborum solutionem (HVXHAM l. c. Tom. II. p. 113.), partem tamen criticae huius solutionis diarrhoeae adscribendam esse experientia docet. Vid. quae

quae n. 3. 4. dixi. Conf. quoque HUXHAM l. c. pag. 97. & 141. de HAEN *Rat. med.* Part. V. pag. 20. 25. Salutaris hoc in stadio diarrhoeae momenta declarant quoque nociuae in eodem diarrhoeae species, praeter eam consideratam profusam prodeuntes. Omnis nempe nociua hic erit, quae saluari vere contraria est. Parca itaque, ubi copiosior indicatur; diu emanens; corrupta iam materia & visceribus laesis comparens; aegrum minime leuans, non salutaris est, sed nociua.

SCHOLIUM. Quum in variolis tantae sit diarrhoea dignitatis, non mirandum erit, quod Excell. VOGEL l. c. obseruauerit pueros, nullis deiectionibus tentatos, morbo superato, si ipsis confluentes aut copiosae pustulae fuerint, metastases concepisisse ad articulos.

§. XVII.

Salus & noxa diarrhoeae tempore euanescentiae.

Vltimum adhuc superest febrium exanthematicarum tempus, quod *euanescentiae* dixi, & cum quo diarrhoeae salutem & noxam comparare debemus. Comprehendit illud hoc febrium exanthematicarum stadium, in quo abitum exanthemata parant, tandemque plane euanesunt. Hoc ergo tempore maxima veneni copia euacuata est, continuatis salutaribus excretionibus magis magisque euacuanda. Tota hinc Practici cura in eo occupata esse debet, ut caueatur, ne quidquam a morbo remaneat, id quod roborando, salubres excretiones sustentando, immoderatas refranando, deficientes excitando, atque congrua diaeta & conueniente regimine maxime impetrabit. Quilibet ex his videt, quam utilis lenior in hoc stadio sit & moderata diarrhoea. Nemo nescit tristes istas reliquias, quae exanthematicam febrem, ob relictas imprimis quasdam miasmatis particulas, excipiunt. Quem variolarum lugendae fugiunt reliquiae? Conf. hic Illustr. PRAESIDIS Diff.
de

de Reliquiis variolar. tam praeservand. quam curandis, Halae 1751. SIDOBRE l. c. TISSOT l. c. pag. 73. & scripta fere omnium, qui insitioni fauent. Illustr. de HAEN incommoda ista & morbos insitiuis eriam tribuit; vt alia loca taceam, quae passim in *Eius Opusculis*, contra inoculationem editis, occurrunt. Vid. *Respons. ad illustr. TRALLES Epist. apolog. &c.* Quaest. VII. p. 45. vbi RASTII testimonium adfert. Celebert. demum TRALLES fegetem malorum, a naturalibus relictorum, collegit in Epist. ad Illustr. de HAEN, *de Insit. Variolar. vel admitt. vel repud. &c.* p. 155. seq. Morbilli non solent benigniores esse. Vid. TISSOT l. c. p. 79. Celebert. TRALLES Tract. *de Usu Opii sal. & noxio*, Sect. I. pag. 125. & II. pag. 121. de VIOLANTE l. c. *de Morbillis*, §§. XXXIII. XXXIV. & alii. De Scarlatinae reliquiis legi potest Clariss. PLENCIZ Tract. III. *Oper. med. phys.* HAMILTON integrum l. c. scripsit Caput *de Morbis quibusdam febre miliar. superuenientibus*, atque huc artuum inferiorum tumorem & calorem hecticum refert prae ceteris. Vid. etiam ALLIONII Tr. *de Miliar. origine, progressu, natura & curat.* Atque, vt omnia paucis complectar, quis recidivas, vlcera interna, metastases viscerumque pessimas laesiones, quae a febris exanthematicis relinquuntur, ignorat? Haec ergo ocyus seriusue nociva mala, cum a relictis maxime veneni particula originem suam sumant, non alia ratione, quam eiecta per excretionem conuenientem materia, euitabit aeger. Moderata diarrhoea hanc inter alia praestabit vtilitatem. Nonne itaque, si contingit, erit laudanda? Considera dein, quod fusius §. XIV. docui, ipsam morbi naturam efficere, vt cruditates primis viis inducantur. *Non ventriculus solum*, inquit HVXHAM l. c. Tom. II. pag. 109. *sed totus intestinorum canalis sub febris initio euacuari debet.* Loquitur de contagiosis, putridis, & petechialibus, & docet in antecedentibus, ventriculum & primas vias

a con-

a contagiosa materia adfici. Verum febris dein ipsa vicem, ut ira dicam, contagii subit (§. antec.). Nonne itaque circa finem etiam febris primarum viarum canalis expurgandus erit, diarrhoea siue spontanea, siue arte excitata? Quae cum ita sint, non poteris sane de diarrhoeae moderatae, in hoc febrium exanthematicarum stadio comparentis, salubritate dubitare. Laudat eiusmodi diarrhoeam ipse HUXHAM l. c. pag. 113. Pulcre de simili in morbillis diarrhoea loquitur de VIOLANTE loc. cit. §. XXVI. *Diarrhoea nulla, inquit, in malignis, aut epidemicis vere critica nuncupari meretur, nisi in fine morbi aduenit, quia haec omnes materiae reliquias extrudit, si tamen arte iuuetur.* Laudat inter remedia alia, quae miliarium reliquias extirpant, cathartica HAMILTON. Nonne diarrhoea moderata idem praestaret? sed taedet plura argumenta aut testimonia adferre; nemo enim nescit, cathartica leniora, quibus moderata diarrhoea semper substitui potest, superata febre ab optimis commendari Medicis. Verum enim vero quamuis moderata diarrhoea hoc in stadio conducat: profusa tamen maxime nocet. Aegrum enim, morbo ipso acuto iam defatigatum, magis debilitat eiusque vires frangit. Quantae vero hinc sequelae? Notum est, eam post morbillos potissimum vrgere. Dicit de hac SYDENHAMVS l. c. p. 121. *Vel morbum statim excipit, vel etiam ad plures septimanas excurrit, post morbi omniumque eius symptomatum fugam; haud sine magno aegri discrimine, in quo, abhinc orta spirituum profusione continua, versatur.* Refraenandam hanc esse, per se pater. In morbillis venaesectione eandem curavit SYDENHAMVS, cum eam materiae inflammanti, ad intestina delatae, tribuat. In deficcationis variolarum tempore obseruauit clar. TISSOT (l. c. pag. 37.) diarrhoeam cum lethali euentu, nisi Laudano cito dato compescatur. l. c. pag. 53.

§. XVIII.

*Salus & noxa diarrhoeae in febris exanthematicis ipso etiam
excernendi modo determinatur.*

Quando criticae excretiones ex modo excernendi determinandae obveniunt, longe tunc plura momenta perpendi debent, quam a nobis attendi possunt, qui diarrhoeae tantum salutem & noxam in febris exanthematicis diiudicare adnitimur. Non opus habemus loca excretionis, viarum apertionem & alia plura, alias non omittenda, considerare. Quae de his forte dici possent, ex aliis huc & illuc allatis deduci possunt. Tria itaque hic pensabimus tantum: *Sensationem* nempe aegri, *excretionis frequentiam* & *symptomata concomitantia diarrhoeam*. Primo de *sensatione aegri* dicendum. Notum est, excretionem aluinam esse voluntariam actionem, cuius homo, nisi mala forsitan consuetudine impediatur, naturaliter conscius est. Idem de diarrhoea valet. Quodsi nunc in febris exanthematicis a morbo ipso deiectiones praeter voluntatem sineque sensu oriuntur: malum est. Nervus enim & cerebrum torpere, aut maxime adfici, ostendunt. Dixit HIPPOCRATES (Aphor. 33. Sect. II.): *In quovis morbo mente constare & bene se habere ad illa, quae offeruntur, bonum*. Malum ergo, ubi contrarium observatur. *Summum imminet* in febris petechialibus *periculum, quando alui deiectiones, cuiuscunque sint coloris, sine sensu prosuunt*. HUXHAM Tom. II. p. 97. Diarrhoea valde dolorifica non minus mala est. Indicat enim materiae summam acrimoniam, hinc inflammationem satis accipitis eventus metuendam, atque id tunc potissimum, quando a deiectionibus non leuatur aeger, dolore potius magis magisque incremente. Valebit sane de eiusmodi diarrhoea, quod de Dyfenteria SYDENHAMVS dixit (l. c. pag. 109.): *Nonnunquam etiam intestina a magno illo incendio, quod excitavit materiae calidae*

dae

dae — *adfluxus copiosior, gangraena insanabili adficiuntur.* Monet HUXHAMVS, putridam, in variolis, intestinorum canali diu inhaerentem materiam tandem adeo virulentam fieri, vt illum corrodat atque *peffimam adferat diarrhoeam, aut dysenteriam* (l. c. Tom. III. pag. 30.). Nonne vero haec insigni dolore adficiet aegrum? Bona itaque, vt ex his patet, diarrhoea, nisi aliud quid obftet, erit, quae haecenus consideratis contraria est. Excretionis frequentia in hac consideratione non praetermittenda erit. Haec vel ita obuenit, vt notabilis simul materiae copia excernatur; vel frequens quidem ad excretionem oritur stimulus, parca tantum deiectione contingente; vel demum non adeo frequens nascitur deiectio, ac opus est. Primus casus ex illis diiudicari potest, quae de quantitate §. XI. disserui. Tertius ex iisdem inclarescit. Secundus nobis tantum considerandus superest. Quando autem contingit, tunc vel materia copiosa intestinis inhaeret, vel parca tantum illius quantitas. Si prius: diarrhoeae huius noxa ex nimis parcae damno (§. XI.) intelligitur. Quodsi autem posterius fit: materiam valde acrem esse & rodentem indicatur, quod procul dubio malum. Hinc parca & frequens deiectio in his morbis omnino male audit. Conf. LAVRENTII Tract. *de Crisibus*, pag. 277. Quod demum symptomata concomitantia attinet: haec fere iam ex iis intelliguntur, quae de sensu & excretionis frequentia dixi. Qui enim cum his diarrhoeae symptomata concomitantia confert, is horum maxime notabilium prognosin exinde perspiciet. Reliqua autem facile diiudicantur ex iis, quae alias de deiectionum salute nota sunt.

§. XIX.

Salus & noxa diarrhoeae in febribus exanthematicis ex qualitate materiae diiudicantur.

Nihil iuuaret diarrhoea, vel optime haecenus considera-

ris salubritatis signis respondens, nisi congruas dotes materia ea excreta ostenderet. Nam quae prodeunt, praeunte HIPPOCRATE, minime copia aestimanda sunt, sed ut, qualia expedit, prodeant. Necessè itaque est, ut ex *qualitate* etiam *materiae excretae* salutem & noxam diarrhoeae, quam dicimus, determinemus. Illam vero considerantes, ad *odorem, consistentiam & colorem* respicere possumus. Sensibiles sunt qualitates istae, quae noua diarrhoeae salutaris aut nociuae signa suppeditant: a nobis ergo breuibus pensitandae. *I. Odor.* Prouti excrementorum foetor ab admixtibile & diuturna requie pendet & hinc naturaliter obuinit: ita in febrium exanthematicarum diarrhoeis minime est malum, quando materia alui deiectionibus excreta graueolens est. Bonum potius hoc erit ut plurimum signum, dum vires digestionis integras validasque ostendit. Neque pro malo semper habendum, quando foetor reiectarum maior est, quam in statu naturali atque a febre exanthematica libero. Cruditates enim paullo diutius retentae, febrili calore & febris causa corruptae, non poterunt non magis etiam foetidae reddi. Quando autem insolita prorsus ratione excrementorum & diarrhoea reiectorum foetor excedit, malum erit. Hoc enim corruptionem summam aut fluidorum, aut materiae in intestinis contentae, indicat, a qua, in tanto bilis ad putredinem procliuus adfluxu, notabile imminet periculum. Eiusmodi ergo diarrhoea, qua adeo foetida reiciuntur, pro mala habenda. *Aluus saniosa*, inquit HUXHAM *de Peste* (l. cit. Tom. I. p. 245.), *cruenta, aut valde aquosa, mala semper; — huius autem foetor plerumque vel aniculis ministrantibus, imo & ipsis aegris plane intolerabilis.* Sic & clariss. TISSOT diarrhoeam foetidam inter mala habet signa (l. cit. p. 78.). Pertinere huc etiam viderur historia pueri quinque annorum variolosi, quam refert celeb. TRALLES, *Epist. de Insit. variol. vel omitt. vel repud.*

puđ. pag. 14. 15. Decima die circa vesperam ingruebat alui fluxus, admodum, cum dolore, foetidus. Adhibebantur Rheum, Clysma, Emulsio amygdalarum, decoctum Hordei & cort. Peruu. denique Diafcorid. Fracastorii Moriebatur vero XI. die.

II) *Consistentia.* Tenuitatem hic ac crassitiem consideramus. Tenuitas eorum, quae sub diarrhoea in febribus exanthematicis reiiciuntur, nimia, vel ab aquoso sanguinis copiosius educto pendet, vel a putredine rarefaciente. Virumque malum. Aquosi enim excretio nimia nocet (§. XI.), & rarefactio, a putredine pendens, ob damna a materia insigniter putrida, intestinorum canali illatae, funestum praesagit euentum. Quem enim fugit, quam cito oriatur solidorum, bilem continentium, putrefactio, si materia quaedam, notabili putredine infecta, ad ea feratur? *Circa illa loca*, inquit Perillustr. van SWIETEN (Comment. Tom. I. §. 84.), *vbi bilis haeret, cadauera omnium citissime corrumpuntur; hinc in morbis acutis cito in putredinem degenerans bilis tanta saepe facit mala.* Damnat hinc deiectiones nimium liquidas & valde aquosas HVXHAM I. m. c. Consistentia ergo iusta eorum, quae in salutari febrium exanthematicarum diarrhoea reiiciuntur, tunc obtinebit, quando liquidiora equidem eliminantur, minime autem tenuitate nimia peccant.

III) *Color.* Optimus excretorum color in febribus exanthematicis erit, qui vel nullius, vel non adeo magnae putredinis signa exhibet. Intellegit id quilibet, qui naturam febrium exanthematicarum, & cruditarum, in iisdem obuenientium, damna ponderat. Hinc diarrhoea, qua *saniosa, cruenta, viridia, liuida & nigra* reiiciuntur, merito male audit (HVXHAM I. c. & Tom. II. pag. 97.). Atque hinc etiam sanguis, excrementis diarrhoea eliminatis admixtus, malum est signum (*de VIOLANTE de Variol. §. LXXXIII. & HVXHAM Tom. II. pag. 96.*). *Datur*, inquit TRALLES, *in vltima morbi*

(februm malignarum) periodo diarrhoea ichorosa, subcruenta, cadauerosa, a corruptione viscerum, sine sensu aegri adfligens, instantis mortis nuncia. Vid. Tr. de Usu Opii salut. & noxio, Sect. II. pag. 188. Non omnis tamen color excrementorum actu adeo metuendus erit, quando malus videtur. Diuersitas cruditarum differentes colores inducit. Cauendum itaque, ne, omnibus nondum ponderatis, malum Medicus praefagiat euentum, atque deceptus aliis dein sese deridendum praebeat. Tandem notandum est, minime semper conducere, quando excreta naturalem fluidorum colorem ostendunt. Tunc enim saepe saepius optima fluidorum pars excernitur, relictis cruditatibus, quae maxime vrgent. Bonum interim semper erit, quando bilis, colore suo naturali splendens, eliminatur. Quo magis vero haec a naturali suo colore recedit, eo maius morbi periculum metuendum erit.

SCHOLIUM. Saepe aliena quaedam sub diarrhoea excernuntur in febribus exanthematicis, e. gr. Vermes. Tunc equidem hinc ad prognosin februm exanthematicarum spectantia colligere possumus; haec vero ad nos mihi non multum pertinere videntur. In se spectata eiusmodi excretio minime erit damnanda. Nonne enim melius est, si excernantur vermes, ac si remaneant? Malam interim fere semper formare debemus prognosin respectu februm exanthematicarum. Vermium enim effectus solutioni benignae februm exanthematicarum nimium repugnant. Caue modo, ne tunc in eruenda prognosi aut vermium species, aut symptomata, aut statum aegri omittas.

§. XX.

Salus & noxa huius diarrhoeae ex causa, effectibus, & statu aegri diiudicantur.

Paucis de his adhuc differendum erit, quamuis multa in

in antecedentibus iam allata sint. Effectus ex sua causa, atque haec iterum ex suo effectu dimittitur. Nonne itaque salutem & noxam diarrhoeae, quam consideramus, ex causa & effectibus satis conuenienter diiudicabimus? Causas vero huius diarrhoeae adumbramus §§. III. seqq. quarum itaque hic memores esse debemus. Diarrhoea, quae a rotius fluidorum oceani inquinamento provenit (§. III.), mala est. Licet enim partem veneni educat, maior tamen illius copia in corpore remanet, quam eliminare non potest. Quid ergo iuuabit? Ridiculum procul dubio foret, si quis, terris vbi-
cunque inundatis, a paucarum guttularum dissipatione omne effusum quasi mare exhaustum iri crederet. Verum is certe eadem ratione iudicaret, qui praedictam diarrhoeam ideo laudaret, quod veneni partem eiicit. Egregie plane loquitur celeberr. TRALLES, dum purgantium in secunda variolarum confluentium febre limites ostendit: *Si nimius, inquit, illius colluiciei (purulentae) fuerit prouentus; si illa acrimonia caustica & septica peccet; si visceri alicui inniduletur altius, eiusque vel erosionem, vel inflammationem, vel, quod peius est, gangraenam induxerit, tunc manet haec dispositio in viscere laeso, etiamsi omne id purulentum, quod adhuc circulatur, posset eximi de corpore, & tamen necessitas moriendi adest.* Vid. Epist. de Method. med. Variol. haetenus cogn. §. 16. pag. 88. At in eo casu ne eximeretur quidem, dum viuit aeger, ea puris copia, quae sanguinem vbi-
que inundat. Laesio ergo visceris, pus relictum putrescens, aegrum necent. Quae porro a natura veneni, ad primas vias moti, diarrhoea oritur (§. IV.): ea, nisi aliunde damanda sit, bona est. Nam veneni partem emouet. Hinc audiuius, SYDENHAMVM diarrhoeam in variolis infantum confluentibus minime refranandum esse praecipere.

Quae

48 *De Diarrhoeae in febribus exanthematicis*

Quae deinde a metastasi prouenit diarrhoea (§. V.), ea salutaris modo erit, modo damnosa. Quando metastasis ita oritur, vt aliud immedicabile determinetur visceris vitium, tunc accedens diarrhoea nihil emolumenti praestabit; abripietur aeger. Quando vero nihil eiusmodi determinatur; quando cito absque malo effectu eiicitur materia peccans, oborra conueniente diarrhoea: bona tunc haec erit ac salutaris. Sed plura iam hac de re locuti sumus §. XIV. & passim. Diarrhoea a cruditatibus enata (§. VI.) ex pluribus huius tractationis locis sufficienter diiudicari potest, v. g. §§. XII. XIII. seqq. Ea denique, quae a dispositione generatur (§. VI.), ad hanc vel illam speciem reduci poterit, cuius salutem & noxam euicimus. Praeter causas diarrhoeae, eius etiam effectus perpendi debent. Laudauit HIPPOCRATES excretionem, quae aegrum leuant, quasque facile fert. Nonne haec ad praesentem in febre exanthematica diarrhoeam adplicare possumus? Malus effectus de mala causa, vt bonus effectus de bona causa, testatur. Nihil ergo magis diarrhoeae in his morbis ostendit salutem, quam aegri leuamen abinde perceptum. Nihil clarius illius noxam, quam status morbi magis in deteriora ruens. Hinc tandem & status aegri considerandus est. Non solum enim exinde quantitatem, tempus & qualitatem diarrhoeae diiudicamus; sed huius etiam causas & effectus. Praeterea aegri conditio iudicium de diarrhoea latum firmat, emendat, & signa salutis diarrhoeae eiusque noxae clariora reddit.

§. XXI.

Epilogus.

Dum omnia, quae haecenus dixi, mecum perpendo; dum considero momenta, ad quae in salute & noxa excretionum

num

num determinandis respicere possumus: nihil occurrit, quod a me esset omisum. Specialiorem dictorum adplicationem nemo a me desiderabit, qui scriptio-
 num academicarum limites nouit, atque exempla, quibus quamlibet fere propositionem firmari, aequus respicere dignatur. In his suppeditandis plurima a variolosa febre desumpti, morbo non strage magis hominum, quos ad inferos mittit, quam disceptationibus de eo motis, claro factis, atque in quo, prae reliquis, a diarrhoea maxima est expectanda salus. Neque mirabitur quis, me ad argumenta eorum, qui omnem in febribus exanthematicis diarrhoeam & nociuam & pestiferam iudicant, non respondisse. Confulto haec omisi. Alte enim radicatae opiniones non facile extirpantur, atque video praeterea, hanc materiam ab aliis iam esse pertractatam, quorsum elegantem Praefationem potissimum refero, quam clariss. Vir, qui *Ricb. MEAD* Tract. *de Variol. & Morbill.* latine reddidit, huic operi praefixit. Practica plura his subnectere superfluum esse duxi. Casus enim supprimendarum aut promouendarum in febribus exanthematicis diarrhoearum sponte ex prioribus innotescent. Remedia vero ad hoc vel illud adimplendum necessaria, passim attuli. Suaderem in supprimenda diarrhoea, ex consilio celeberrimorum Medicorum, quos diuturna exercuit praxis, obuoluentia, discutiencia, clysteres emollientes, calorem moderatum, diaphoretica leniora, Rhabarbarina, haustus potulenti aquosi calidi frequentiores, corticem Peruuianum, opiata correctata, quandoque V. Snem. Forsitan non incongruum foret, experiri, quid bolus valeat Armena? Commendat eam maxime in diarrhoea febrium acutarum symptomatica experientissimus *HASENOEHL*, in *Histor. med. trium morborum*, Vienn. 1761. p. 45. seq. atque cum Syr. Diacod. & aqua flor. Papau. rhoead. commiscet, iniecto de die aliquoties enemate emolliente, obuolvente & fo-

ORIV

G

piente.

piente. Nonnunquam, suadentibus *HYXHAMO* & aliis, Rheum adstringentibus praemitti debet, ut securior impetretur effectus. In altero casu medicamentis fere non opus est; nonnunquam tamen leniora laxantia, qualia sunt mannata potissimum, indicantur. Conducit quoque ea hic obseruare, quae respectu variolarum commendauit *MEAD*, usum nempe ciborum excretionem aluinam promouentium suadens. Laudanda etiam erunt remedia obuoluentia tenuiora, atque clysteres, quorum usus, ut alia commoda taceam, impedit, ne diarrhoea aut profusa euadat, aut nimium langueat. Ceterum in fine huius opusculi adhuc moneo, specificam cuiuslibet miasmatis naturam, ut in omni februm exanthematicarum consideratione, ita in hac quoque, quae circa diarrhoeas harum februm versatur, pensitari debere. Pro maiori minoriue veneni subtilitate maius aut minus, celerius aut tardius, lethale aut minus lethale malum prouocabit diarrhoea male eiusmodi febrim accedens. Quid? quod, quo subtilius est venenum, eo facilius quoque non adeo in se damnosam diarrhoeam pestiferam euadere potest. Vnde sequitur, aluum immorigeram, nisi vrgeat, non adeo tunc reformidandam esse. Practico vero cauendum est, ne in exhibendis cathartidis nimis sit liberalis. Natura haud raro melius suis rebus consulit, quam ars, quae saepe

saepius quadrata rotundis miscere solet.

T A N T V M.

VIRO

V I R O
 PRAENOBILISSIMO DOCTISSIMOQVE
 IOANN. IAC. BENDIXEN,
 SUPREMOS IN MEDICINA HONORES
 CAPESENTI

S. D. P.

IO. NIC. WEISSER, OPPON.

Iam, Amicorum optime, cum in eo es, vt summos in Medicina honores, dignissima virtutis atque doctrinae TVAE praemia, ab illustri Medicorum Ordine vnanimi TIBI consensu concessos, reportaturus sis, non possum, quin magnopere laeter meamque, quam inde capio, laetitiam atque voluptatem per litteras haece significem, meque iis adiungam, qui de splendida Doctoris dignitate, mox in TE conferenda, applaudunt TIBI atque gratulantur. Gratulor itaque TIBI huncce honorem, pereximiae TVAE diligentiae comitem, & ex intimo cordis affectu gratulor, Numen supremum ac benignissimum precatus, vt, quod rebus TVIS prosperum hucusque concessit euentum, iis etiam in posterum successum largiatur omni ex parte secundum, efficiatque vt fata TVA TVIS respondeant meritis & in aeternum vigeant floeantque. Felicissimis sub auspiciis redux abi in patriam, ibique in eius ornamentum, multorum aegrotantium auxilium atque solamen, TVORVM denique gaudium atque splendorem vitam viue iucundissimam longissimamque. De me vero TIBI persuadeas velim, nullum, quod ab homine TVI studiosissimo amantissimoque potest expectari, aut officii genus aut studii, me esse praetermissurum. Vale. meque, quod facis ama. Dab. in Alma Fridericiana, III. Iduum Octobris MDCCCLXV.

VIRO

V I R O
 PRAENOBLISSIMO DOCTISSIMOQVE,
 CANDIDATO
 HONORVM DOCTORALIVM DIGNISSIMO,
 AMICO OPTIMO,

S. P. D.

I. M. MACKEPRANG,
 HOLSATO - DANVS. OPPON.

Ingratus, tvaque Amicitia indignus videri possem, si festivum huncce diem absque publica aliqua gaudii mei significatione praetermittam. Non sunt dies aliquot; non vnus est annus, ex quo mihi licuit TE inter amicos numerare. A teneris enim iam vnguiculis inter nos arctissimum intercessit amicitiae vinculum, cui sanguinis coniunctio accedit, quodque consuetudo, quae mihi semper tecum fuit iucundissima, sustentavit. Quid igitur, quod non officii sit, facio, si TIBI non tantum de edito profectuum TVORVM specimine egregio, sed etiam de promerita dignitate Doctorali, mox TIBI publice conferenda, gratulor. Gratulor vero non solum TIBI, sed gratulor etiam aegrotantibus de Medico bonae spei; gratulor Medicis de socio solertissimo ac eruditissimo; gratulor Patriae nostrae de ciue praestantissimo; gratulor familiae TVAE splendidissimae de cognato, familiae ornamento; gratulor denique mihi de vero & sincero amico, Quem vt TE etiam absens praestes, etiam atque etiam rogo. Vale, & crede, nihil mihi fore gratius, quam si ita me diligere pergas, vt TE ego semper amabo. Dab.

Hal. die XIV. Octobr. MDCCLXV.

01 A 6530

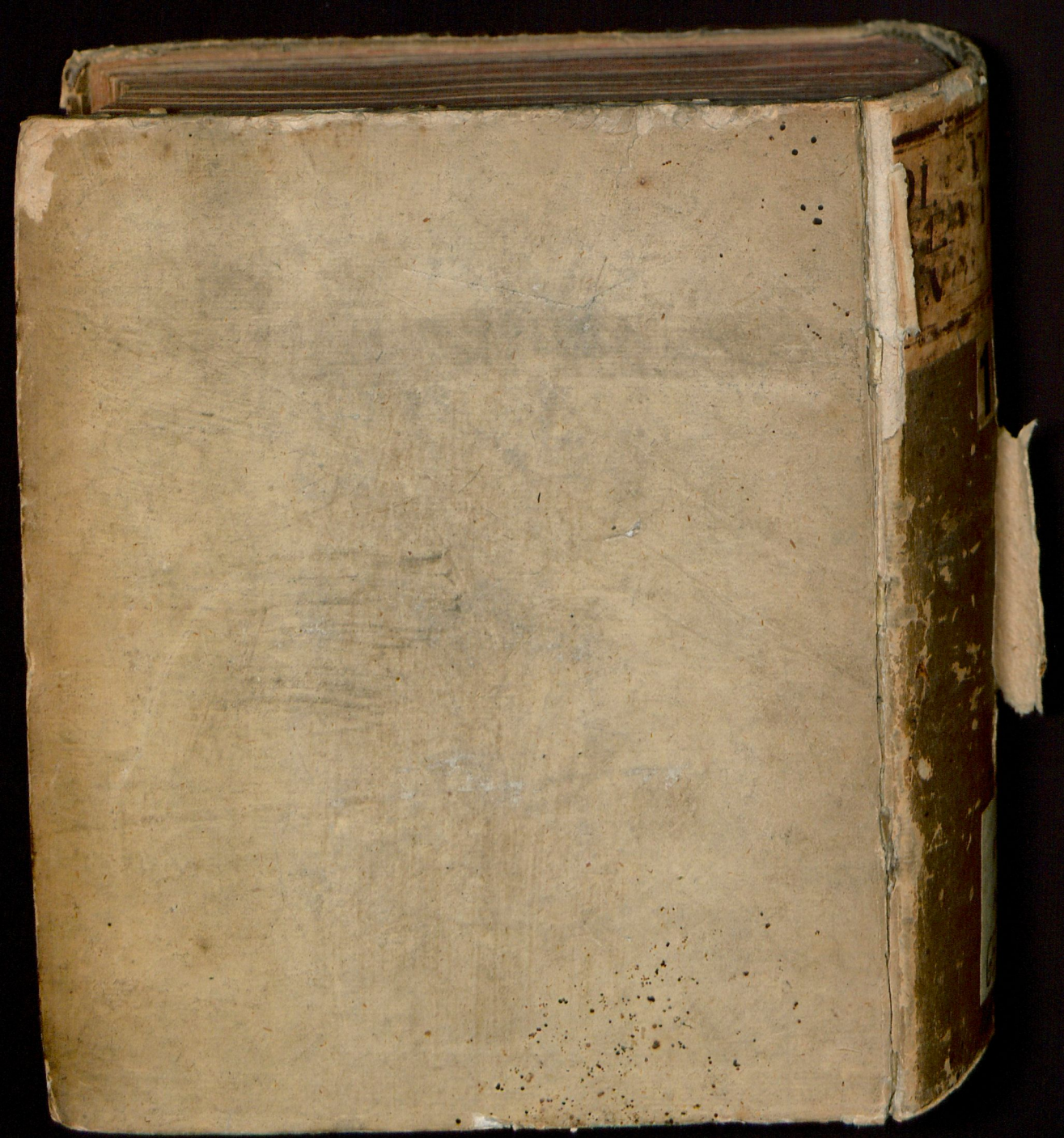
ULB Halle
002 928 71X

3

W18 sheet 12

TIO INAUGVRALIS MEDICA
DE

ARRHOEAE
VS EXANTHEMATICIS
LVTE ET NOXA

QVAM
VINI NVMINIS AVSPICHS

ET
RATIOSI ORDINIS MEDICORVM
PRAESIDE
XCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
A ELIA BÜCHNERO

ROMANI IMPERII NOBILI,
PRVSSIAE REGIS A CONSILIIS INTIMIS,
PHIAE NATVRALIS PROFESSORE PVBL. ORDINARIO,
RE ET H. T. DECANO, REGIOR. ALVMN. EPHORO,
CVRIOS. PRAESIDE ET COMITE PALAT. CAESAREO,
VM SCIENTIARVM, ANGLICANAE, BEROLINENS.
ET MONSPELIENS. SODALI,

ADV DOCTORIS

MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
MORALIBVS RITE CONSEQVENDIS
CTOBRIS, A. R. S. c1010cc LXV.
MA REGIA FRIDERICIANA

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR
S IACOBVS BENDIXEN
VNDERA - SLESVICENSIS.

RG. TYPIS IO. CHRIST. HENDELII VIDVAE.

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

Farbkarte #13

Centimetres

Inches